

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/I/2023/36114651176128772

Dopady pandémie COVID-19 na platobné bilancie
krajín vo svete

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Dopady pandémie COVID-19 na platobné bilancie
krajín vo svete

Diplomová práca

Študijný program: Financie a Dane

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Barbora Stanová, PhD.

Bratislava 2023

Ľuboš Mišík

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujeme, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

POĎAKOVANIE

Týmto by som chcela veľmi pekne poďakovať Ing. Barbore Stanovej, PhD. za ochotu, odborné konzultácie, pripomienky, cenné rady a čas, ktorý mi venovala pri vypracovávaní záverečnej práce.

ABSTRAKT

MIŠÍK, Ľuboš. *Dopady pandémie COVID-19 na platobné bilancie krajín vo svete.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií – Ing. Barbora Stanová, PhD. – Bratislava. NHF – 72 s.

Cieľom diplomovej práce je preskúmať, ako pandémia COVID-19 ovplyvnila platobnú bilanciu rôznych krajín. Dôležitým faktorom bolo zaradenie krajín medzi importné, exportné. Konkrétne sme sa zamerali na 2 importné krajiny (Holandsko a Japonsko), 2 exportné krajiny (Nemecko a Vietnam) a rozvíjajúcu sa ekonomiku, ktorou je bezpochyby Indonézia. Práca je rozdelená do piatich kapitol. Obsahuje 22 grafov. Prvá kapitola definuje pandémiu, základné fakty a jej vývoj, predikciám rozobratie jej vplyvu na základe makroekonomických ukazovateľov, dopytový a ponukový šok, ktorý pandémia vyvolala a takisto príklady jednotlivých krajín. Druhá kapitola opisuje hlavný cieľ a tretia metodiku, ktorú sme použili pri vypracovaní práce a spracovaní údajov. Štvrtá kapitola sa zaoberá výsledkami riešenia našej problematiky. Detailná analýza sa pozerá na vývoj pre jednotlivé krajiny. V záverečnej piatej kapitole sa nachádza diskusia.

Kľúčové slová: pandémia covid-19, platobná bilancia, importná ekonomika, exportná ekonomika

ABSTRACT

MIŠÍK, Ľuboš. *Dopady pandémie COVID-19 na platobné bilancie krajín vo svete.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií – Ing. Barbora Stanová, PhD. – Bratislava. NHF – 67 s.

The aim of the thesis is to examine how the COVID-19 pandemic affected the balance of payments of different countries. An important factor was the classification of countries between import and export. Specifically, we focused on 2 importing countries (Netherlands and Japan), 2 exporting countries (Germany and Vietnam) and a developing economy, which is undoubtedly Indonesia. The work is divided into five chapters. Contains 22 graphs. The first chapter defines the pandemic, the basic facts and its development, predictions, analysis of its impact based on macroeconomic indicators, the demand and supply shock caused by the pandemic, and also examples of individual countries. The second chapter describes the main goal and the third methodology, which we used in the preparation of the work and data processing. The fourth chapter deals with the results of solving our problem. Detailed analysis looks at the development for individual countries. In the final fifth chapter there is a discussion.

Keywords: covid-19 pandemic, balance of payments, import economy, export economy

Obsah

Obsah	8
Úvod	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 Základne fakty a vývoj pandémie COVID-19	12
1.2 Vplyv na Ekonomiku	15
1.2.1 Predikcia OECD	15
1.2.2 Predikcia IMF	16
1.3 Makroekonomické ukazovatele	18
1.3.1 % Rast HDP (Svet, Čína, Spojené Štáty Americké, Európska Únia).....	19
1.3.2 Miera Nezamestnanosti (Svet, Čína, Spojené Štáty Americké, Európska Únia) 20	
1.3.3 Ročná Miera Inflácie (Svet, Čína, Spojené Štáty Americké, Európska Únia) 21	
1.3.4 Platobná bilancia na bežnom účte (Čína, Spojené Štáty Americké, Eurozóna)23	
1.4 Dopytový a ponukový šok v dôsledku pandémie COVID-19	26
1.4.1 Ponukový šok.....	28
1.4.2 Dopytový šok.....	29
1.5 Exportné, Importné a Rozvíjajúce sa Ekonomiky.....	31
1.5.1 Importné ekonomiky.....	31
1.5.2 Exportné ekonomiky.....	33
1.5.3 Rozvíjajúce sa ekonomiky	34
2 Cieľ práce	36
3 Metodika práce a metódy skúmania	38
4 Výsledky práce	39
4.1 Holandsko	39
4.1.1 Bežný účet Holandska	41
4.1.2 Kapitálový a Finančný účet Holandska	43
4.2 Japonsko.....	45
4.2.1 Bežný účet Japonska.....	47
4.2.2 Finančný účet.....	48
4.3 Vietnam.....	49
4.3.1 Bežný účet	50
4.3.2 Finačný účet.....	51
4.4 Nemecko	52
4.4.1 Bežný účet	54

4.4.2	Kapitálový účet	55
4.5	Indonézia	57
4.5.1	Bežný účet	60
4.5.2	Finančný účet	61
5	Diskusia	63
	Záver	66
	Zoznam použitej literatúry	69

Zoznam grafov

Graf 1. Celkové úmrtia a prípady	13
Graf 2. Celkové úmrtia Máj - Jún 2020	14
Graf 3. Celkové úmrtia	14
Graf 4. Magický švoruhovník	18
Graf 5. Percentuálny rast HDP	19
Graf 6. Miera nezamestnanosti	20
Graf 7. Ročná miera Inflácie	22
Graf 8. Platobná bilancia na bežnom účte	23
Graf 9. Úmrtnosť	28
Graf 10. Vývoj indexu obratu v turizme 2019-2022	30
Graf 11. Bežný Účet Holandska (2014-2020)	39
Graf 12. Obchodná Bilancia Holandsko	41
Graf 13. Bilancia služieb Holandska (2015-2022)	42
Graf 14. Saldo Kapitálového účtu.	43
Graf 15. Saldo Finančného účtu. (2015-2022)	44
Graf 16. Obchodná bilancia Japonsko. (2015-2022)	47
Graf 17. Finančný účet Japonska.	48
Graf 18. Bežný účet (% HDP) Nemecko	54
Graf 19. Platobná bilancia Nemecko.	56
Graf 20. % rast HDP (medziročne).	58
Graf 21. Bilancia Bežného Účtu Indonézie.	60
Graf 22. Finančný účet Indonézie.	61
Graf 23. Bilancia bežného účtu 2018-2028.	64

Úvod

Pandémia COVID-19 zasiahla krajiny na celom svete a jej vplyv na ekonomiky je predmetom veľkého záujmu výskumníkov. V diplomovej práci sa zameriavame na skúmanie vplyvu pandémie na platobnú bilanciu krajín so zameraním na krajiny závislé od dovozu ako Japonsko a Holandsko, na exportne orientované krajiny ako Nemecko a Vietnam a rozvojové ekonomiky ako Indonézia.

Práca využíva analýzu a komparáciu údajov a na posúdenie vplyvu pandémie na kľúčové ekonomické ukazovatele, akými sú miera rastu HDP, miera nezamestnanosti, miera inflácie, ale najmä platobná bilancia krajín a ich jednotlivé časti a saldá.

Výskum čerpá z rôznych zdrojov, ako sú knihy, akademické články a vládne inštitúcie, ako sú ministerstvá financií a centrálné banky skúmaných krajín. Význam práce spočíva v jej príspevku k pochopeniu toho, ako pandémia ovplyvnila rôzne ekonomiky a ako sa môžu politici pripraviť na podobné otrasy v budúcnosti.

Práca je rozdelená do piatich kapitol. Prvou kapitolou je súčasný stav problému, druhou kapitolou je cieľ práce, tretia kapitola sa zaoberala metodológiou výskumu, štvrtá výsledkami práce a piata diskusiou.

V práci sme dospeli k záveru, že pandémia mala významný vplyv na platobnú bilanciu rôznych krajín, pričom krajiny závislé od dovozu boli ovplyvnené odlišne od exportne orientovaných a rozvojových ekonomík. Napriek výzvam, ktoré pandémia predstavuje, sa niektorým krajinám podarilo udržať si svoju ekonomickú stabilitu, čo tvorcom politiky poskytlo ponaučenie na zmiernenie účinkov budúcich pandémieí.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

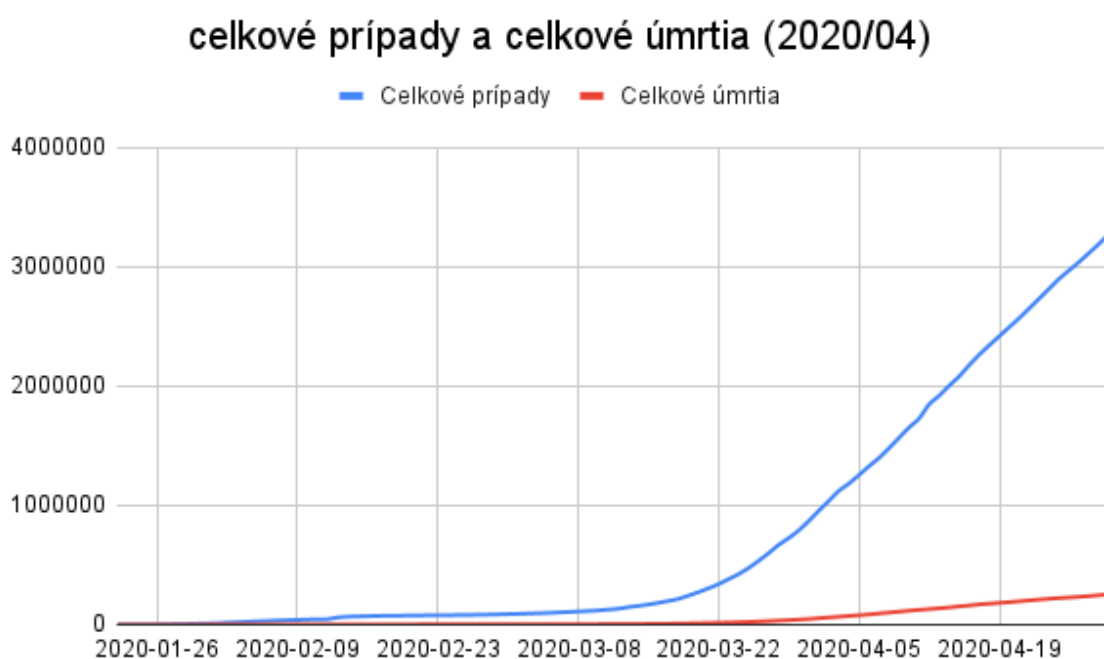
1.1 Základne fakty a vývoj pandémie COVID-19

V našej práci sa venujeme vplyvu pandémie COVID-19 na platobné bilancie jednotlivých ekonomík. Primárne sa teda pozrieme na pandémiu COVID-19. Ako vznikla, akými štádiami prechádza a v neposlednom rade akým spôsobom ovplyvnila vývoj a stav svetovej ekonomiky teraz ale aj do budúcnosti.

Začiatok pandémie sa datuje k dvanástemu Decembru 2019. V čínskom meste Wuhan mala, malá skupina pacientov zvláštne príznaky atypického ochorenia, ktoré sa vzdialene podobalo zápalu pľúc. Posledný deň roku, Svetová Zdravotnícka Organizácia (WHO) informovala o niekoľkých prípadoch zápalu pľúc s atypickými príznakmi, všetky pochádzali z mesta Wuhan. Konkrétne sú všetky prípady spojené s obrovským trhom s morskými plodmi. V priebehu Januára 2020 sa postupne na povrch dostávajú informácie o ochorení a o jeho výskyte v Číne. Desiateho Januára WHO oznamuje, že prepuknutie choroby vo Wuhan-e v Číne je spôsobené novým koronavírusom z roku 2019 (2019-nCoV). Centrum pre kontrolu a prevenciu chorôb (CDC) hlási prvý prípad z USA 18. Januára. Neskôr v priebehu januára CDC odporúča cestujúcim, aby sa vyhli všetkým cestám do Číny v dôsledku prepuknutia nového koronavírusu. Takisto koncom mesiaca CDC informuje o dvoch prípadoch v americkom štáte Illinois, bez histórie cestovania. To znamená, že 31. Január je dátum, kedy hovoríme o prvom zaznamenanom prípade šírenia koronavírusu s človeka na človeka. V priebehu februára sa postupne vytvárajú prvé testy na ochorenie a takisto sú všetci pacienti uložený do 14-dňovej karantény. Po postupnom vývine sa 11-teho marca stáva s ochorenia covid-19 oficiálne pandémia. Vyplýva to najmä z toho, že počet nakazených stúpol na 118 000 prípadov v 114 krajinách a takisto bolo k dátumu 11.3. 2020 vyhlásených 4291 úmrtí na toto ochorenie. V priebehu roka 2020 pokračovala pandémia vytváraním vakcíny vďaka niekoľkým farmaceutickým firmám. Počet úmrtí sa dostal v septembri 2020 až na jeden milión ľudí. Neskôr v roku 2021 sa vyvinutá vakcína šírila a postupne sa celková svetová zaočkovanosť proti ochoreniu covid-19 dostala až na 72 % celkovej populácie. Postupne sa takisto vyskytovali v priebehu rokov rôzne mutácie ochorenia. Medzi najznámejšie patrila delta, či omikron. WHO odhaduje, že od januára 2020 do decembra 2021 došlo na celom svete k približne 15 miliónom priamych alebo nepriamych úmrtí (nazývaných aj „nadmerná úmrtnosť“), ktoré boli spôsobené pandemiou COVID-19.¹

¹ SENCER J., David. CDC Museum COVID-19 Timeline [online]. In Association with the Smithsonian Institution. Atlanta: CDC Museum, Dostupné na:

Pravdepodobne všetkým odborníkom bol zrejmý vplyv svetovej pandémie na ekonomiku. Prvá relevantná predpoveď počtu smrteľných prípadov vznikla v apríli 2020 a publikoval ju “Institute for Health Metrics and Evaluation” (Inštitút pre metriky a hodnotenie zdravia). Konkrétne Christopher JL Murray, ktorý je profesorom na univerzite Harvard a vydal niekoľko zaujímavých publikácií týkajúcich sa infekčných ochorení a ich neskoršieho vplyvu na ekonomiku. Doktor Murray predikoval zhruba 60 000 úmrtí v Spojených štátoch amerických a 143 088 k aprílu. Takisto predpokladal pokles rastu počtu úmrtí na 300 000 do konca júna 2020.²

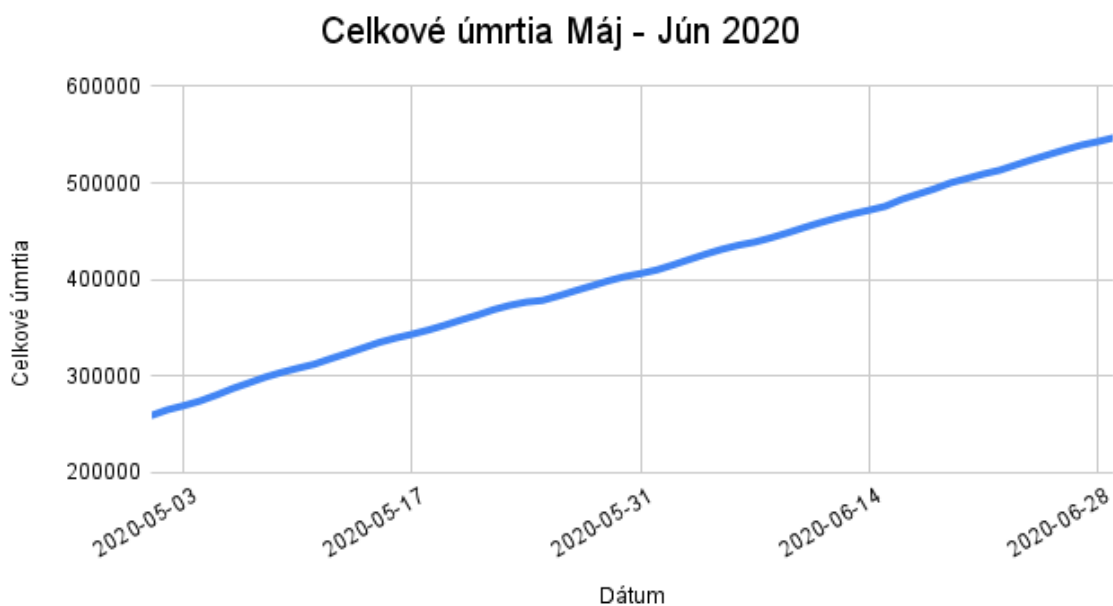
Graf 1. Celkové úmrtia a prípady

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z ourworldindata.org/

Z grafu, ktorý nám zobrazuje vývoj svetových prípadov a úmrtí na ochorenie covid-19, prvá predpoveď sa odklonila zhruba o 50 000 úmrtí, čo v tomto prípade reprezentuje zhruba nárast zhruba o 25 %.

<https://www.cdc.gov/museum/timeline/covid19.html>

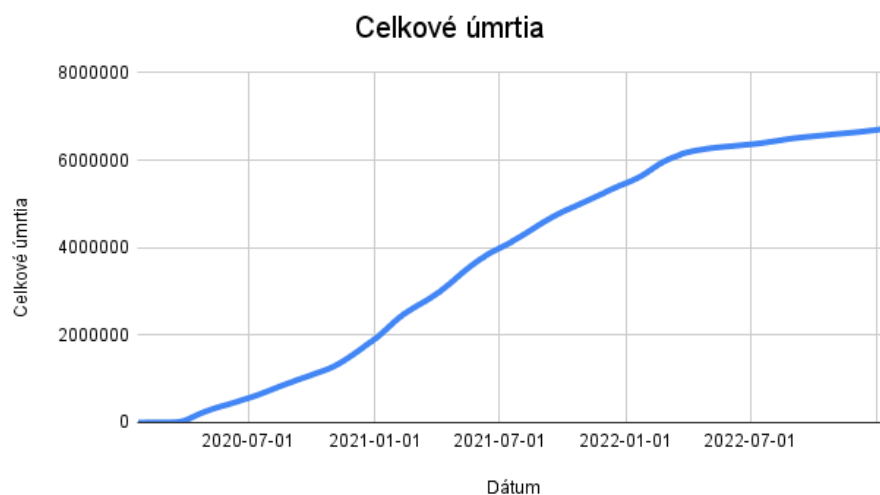
² BOLLYKY, J Thomas a CASTRO, Emma et al. Assessing COVID-19 pandemic policies and behaviours and their economic and educational trade-offs across US states from Jan 1, 2020, to July 31, 2022: an observational analysis [online]. In The Lancet. London: The Lancet, Dostupné na: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)00461-0/fulltext#seccestitle10](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)00461-0/fulltext#seccestitle10)

Graf 2. Celkové úmrtia Máj - Jún 2020

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z ourworldindata.org/

Pri druhom odhade sa predpoveď takisto odlišovala od skutočnosti a to veľmi zásadne. Keď pôvodne predpovedaných 300 000 úmrtí, narástlo až na 546 835. Zhruba o 82 % viac ako odhad.

Graf 3. Celkové úmrtia

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z ourworldindata.org/

Všetky tri grafy ukazujú ako náročné bolo predpovedať dopad pandémie najmä počas jej trvania. Aktuálne sa dá povedať, že sa situácia počas roku 2022 stabilizovala, a práve preto je správny moment pozrieť sa spätne na toto obdobie a zhodnotiť jeho vplyv na celosvetové ekonomiky, či na jednotlivé národné ekonomiky. Takisto sa pozrieme akým spôsobom môžeme covid-19 charakterizovať, ako pôsobil na rôzne typy ekonomík, či jeho vplyv na jednotlivé makroekonomické ukazovatele akými sú inflácia, zadlženosť, nezamestnanosť, a tak ďalej.³

1.2 Vplyv na Ekonomiku

Po vypuknutí pandémie COVID-19 bol ekonomický rast bol ovplyvnený pretrvávajúcim vplyvom rastúceho obchodu, obchodnými spormi medzi hlavnými obchodnými partnermi, klesajúcou cenou komodít a energií a samozrejme neistotou v Európe v súvislosti s vystúpením Spojeného kráľovstva z Európskej Únie. Každý z týchto problémov individuálne predstavoval pre globálnu ekonomiku riešiteľnú výzvu. Spoločne však tieto problémy oslabili globálnu ekonomiku a znížili flexibilitu mnohých národných lídrov, najmä medzi rozvinutými ekonomikami. Predpovedať účinky rýchlo sa šíriaceho vírusu na celosvetovú, či národnú mieru hospodárskeho rastu, bolo obzvlášť náročné. Počas prvého pol roka roku 2021 sa ekonomické prognózy na základe očakávaní zmenili na pozitívnejší návrat k predpandemickým úrovniam rastu. Ekonomika však stále bojovala s pandemiou, najmä kvôli neistote ohľadom veľkosti ekonomických dôsledkov, ktoré súviseli s krízou v zdravotníctve a neustále vnímanie rozsahu rizika a volatility na finančných trhoch. Okrem toho samozrejme neistoty týkajúce sa účinnosti verejných politík, ktorých cieľom je obmedziť jej šírenie a pokúsiť sa im predchádzať. Takisto globálne korporácie odložili niektoré investičné rozhodnutia, prepustili množstvo zamestnancov a v niektorých prípadoch vyhlásili konkurz.⁴

1.2.1 Predikcia OECD

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) vydala aktualizáciu prognózy zo septembra 2021, ktorá odhadovala, že globálny ekonomický rast klesne o 3,4

³ EDOUARD, Mathieu, RITCHIE Hannah, ORTIZ-OSPINA, Esteban et al. A global database of COVID-19 vaccinations[online]. In the Nature Human Behaviour. 947–953 (2021).,18.3. 2021 Dostupné na: <https://www.nature.com/articles/s41562-021-01122-8>

⁴ JACKSON, James K., NELSON, Rebecca M. et al., Global Economic Effects of COVID-19 .In Congressional Research Service [online]. Washington,10.11. 2021. Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>

% v roku 2020. Na druhej strane, ale odhadovala že ekonomika zaznamená rast 5,7 % v roku 2021 a 4,5 % v roku 2022 za predpokladu pokračujúcej silnej podpory zo strany makroekonomických politík. V aktualizovanej predikcii sa tempo rastu HDP v Európe predpokladalo na úrovni 5,3 % v roku 2021 a ekonomika Spojených Štátov Amerických bude rásť tempom 6,0 %. G20, ktorá zahŕňa rozvinuté aj rozvojové ekonomiky malo HDP rásť rýchlosťou okolo 6,1 % v roku 2021 a 4,8 % v roku 2022. OECD odhadovalo, že úroveň svetového HDP prekročí pred pandemickú hodnotu, ale produkcia a zamestnanosť v polovici roku 2021 zostala 3,5 % pod predpandemickými prognózami. Z čoho vyplýval rast inflácia vo vyspelých ekonomikách. OECD pripísala zvýšenie cien vyšším komoditným a prepravným nákladom.

Prognóza OECD odrážala aj analýzu, ktorá operovala s ideou, že dôjde k oživeniu ekonomiky v priebehu nasledujúcich dvoch rokov, bohužiaľ však toto „oživenie“ bude nerovnomerné, čo by potenciálne viedlo k trvalým zmenám vo svetovej ekonomike“. OECD ďalej dospela k záveru, že kým veľká väčšina svetovej populácie nebude zaočkovaná, bude populácia náchylná na vznik nových variantov, čo sa neskôr ukázalo ako pravdivé. Dôvera by v tom prípade mohla byť vážne naštbená. V dôsledku spomalenia ekonomickej aktivity v štvrtom štvrťroku 2020, predpokladaného pomalého rastu a čiastočného oživenia v roku 2021, OECD odhaduje, dlhodobé dopady na globálnu ekonomiku. Produkcia mala podľa predpokladov v mnohých prípadoch zostať približne 5 % pod očakávaniami pred krízou krajín v roku 2022. Značná časť menších firiem a podnikateľov s veľkou pravdepodobnosťou zaniknú. Mnoho ľudí s nízkymi mzdami, ktorí prišli o prácu a sú krytí poistením v nezamestnanosti, budú mať problémy nájsť si novú prácu. Takisto študenti a žiaci popri prípade menej kvalifikovaná pracovná sila, bude mať problém vykonávať prácu z domu z čoho môžu vyplývať dlhodobé problémy.⁵

1.2.2 Predikcia IMF

Po označení predpokladaného poklesu globálnej ekonomickej aktivity ako „veľkého uzamknutia“. Medzinárodný Menový Fond (MMF) zverejnil aktualizovanú prognózu. Prognóza odhadovala mierne pomalšie tempo vo vyspelých ekonomikách, ako sa predpokladalo v apríli 2021, a pomalšie tempo rastu pre rozvíjajúce sa ekonomiky. MMF

⁵ JACKSON, James K., NELSON, Rebecca M. et al., Global Economic Effects of COVID-19 .In Congressional Research Service [online]. Washington, 10.11. 2021 s. 29-35 . Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>

dospel k záveru, že zdravotných rizík je stále veľa a tie bránia úplnému návratu k hospodárskej činnosti. Vo svojej základnej prognóze MMF odhadol, že celosvetová miera ekonomického rastu klesne o 3,2 %.

MMF predpokladal, že v roku 2021 vzrastie na 6,0 % a 4,9 % v roku 2022. Prognóza naznačila, že svetový obchod by mohol vzrásť o 9,7 % (2021), resp. 6,7 % (2022). MMF tiež uviedol, že mnohé krajiny čelili viacvrstvovej kríze, ktorá zahŕňala krízu v zdravotníctve, domácu hospodársku krízu, klesajúci dopyt, a takisto odliv kapitálu.

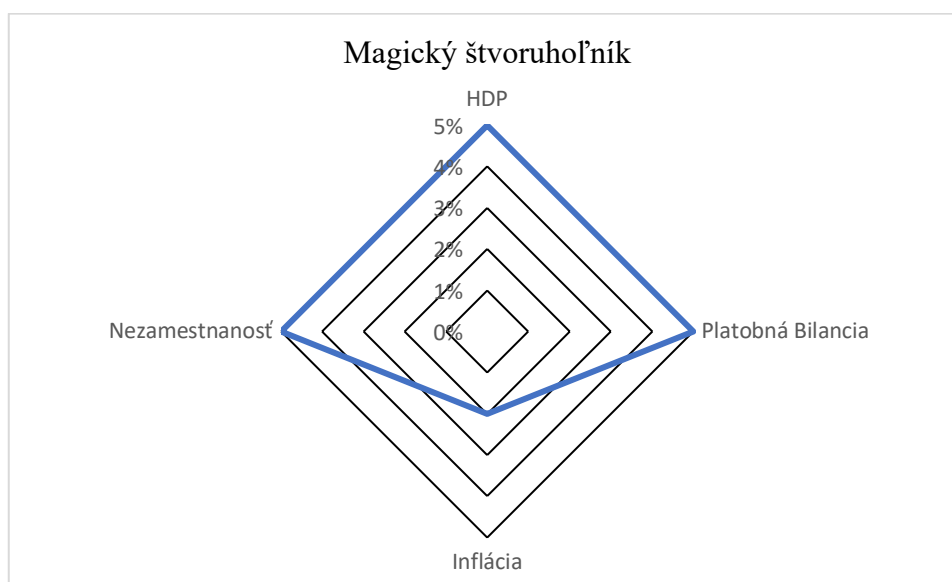
Prognóza naznačila, že vyspelé ekonomiky pravdepodobne pociatia zníženie rastu HDP o 4,5 % v roku 2020, s nárastom o 5,2 % v roku 2021 a 4,5 % v roku 2022. Odhadovalo sa, že tempo hospodárskeho rastu sa v roku 2020 zníži o 3,4 %, čo je viac ako pokles v roku 2009 počas veľkej finančnej krízy. V roku 2020 bol predpokladaný pokles miery rastu HDP eurozóny o 6,3 %, ale na druhej strane rast o 5,0 % v roku 2021 a 4,3 % v roku 2022. Pri rozvíjajúcich sa ekonomikách sa predpokladalo, že zaznamenajú pokles priemernej miery rastu o 2,0 % v roku 2020, čo odráža sprísňujúce sa globálne finančné podmienky a klesanie svetového obchodu a ceny komodít.. Naproti tomu Čína v roku 2020 mala zaznamenať malé, ale pozitívne tempo rastu 2,3 %. MMF odhadol, že oživenie svetového hospodárstva by mohlo byť slabšie, ako sa predpokladalo v dôsledku pretrvávajúcej neistoty. Takisto je dôležité spomenúť fiškálne a monetárne opatrenia rozvinutých ekonomík. Práve tie poskytli rozvíjajúcim sa trhovým ekonomikám schopnosť vyhnúť sa sprísňovaniu menovej politiky a zastaviť odliv kapitálu. ⁶

Vo všeobecnosti z prognóz vyplýva, že globálna ekonomika porastie v roku 2021 o 5,7 % a v roku 2022 o 4,5 %, za predpokladu pokračujúcej silnej makroekonomickej podpory. V Európe sa očakáva, že tempo rastu HDP bude v roku 2021 okolo 5,3 % a v Spojených Štátoch Amerických porastie o 6,0 %. Zatiaľ čo sa očakáva, že úroveň globálneho HDP prekoná predpandemické úrovne, produkcia a zamestnanosť zostanú v polovici roka 2021 o 3,5 % nižšie ako predpandemické prognózy, čo bude viesť k inflácii v rozvinutých ekonomikách. OECD varovala, že oživenie ekonomiky bude nerovnomerné a pokiaľ nebude väčšina svetovej populácie zaočkovaná, môžu vzniknúť nové varianty, ktoré vedú k dlhodobým ekonomickým škodám. MMF predpovedá tempo globálneho hospodárskeho rastu -3,2 %, pričom ako prekážku úplného oživenia ekonomiky uvádza pretrvávajúce zdravotné riziká.

⁶ JACKSON, James K., NELSON, Rebecca M. et al., Global Economic Effects of COVID-19 .In Congressional Research Service [online]. Washington, 10.11. 2021 s. 36-38 . Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>

1.3 Makroekonomické ukazovatele

Keďže, sa v tejto práci budeme zaoberať dopadom pandémie na platobnú bilanciu, najlepším spôsobom ako na ňu poukázať je v komplexnom obraze výkonnosti celej ekonomiky. Pri meraní výkonnosti celej ekonomiky sa najčastejšie používa metóda magického štvoruholníka. V tomto meraní vystupujú do popredia štyri rozhodujúce makroekonomické ciele. Úroveň a tempo rastu celkového produktu, ktorý zaznamenávame ročný rastom hrubého domáceho produktu. Zamestnanosť resp. nízka miera nezamestnanosti. Odzrkadľuje stav na trhu práce. Znamená to, že s určitým objemom je spojená určitá úroveň zamestnanosti. Tretím cieľom je miera inflácie. Inak povedané, stabilita cenovej hladiny. Posledným cieľom a v našom prípade najdôležitejším je vyrovnaná platobná bilancia zahraničného obchodu.

Graf 4. Magický štvoruholník

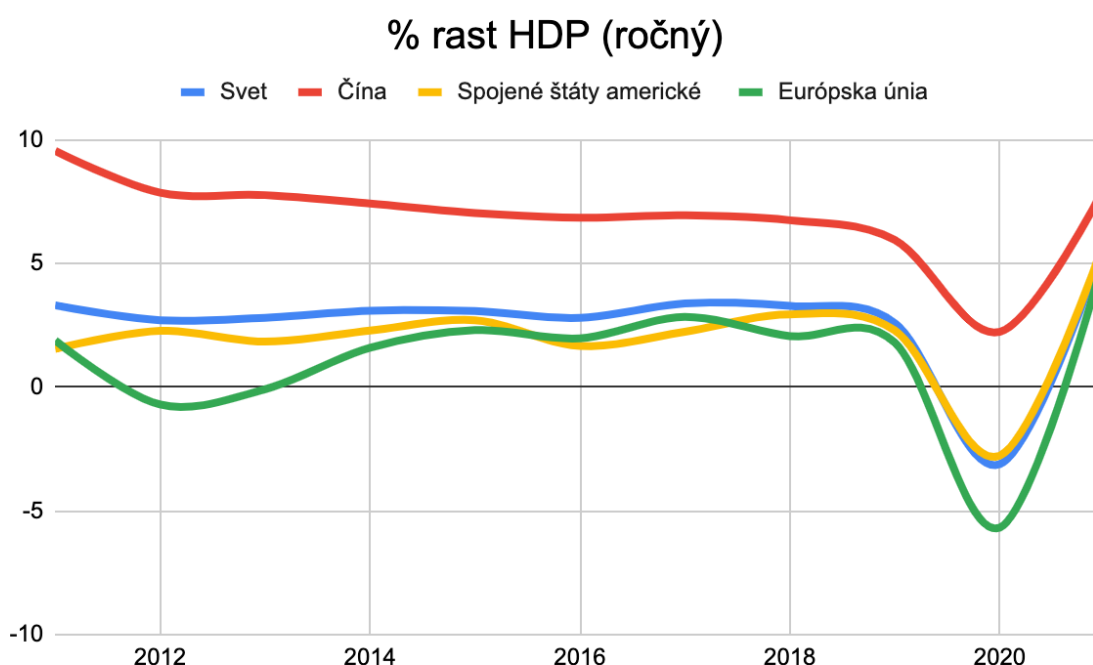
Zdroj: vlastné spracovanie

Každý z ukazovateľov má svoju vlastnú stupnicu, ktorá je najčastejšie uvádzaná v percentách. Vďaka tomu je magický štvoruholník skvelou pomôckou pri porovnávaní ekonomickej stability jedného štátu v rôznych obdobiach, alebo viacerých štátov medzi sebou. Pre najdokonalejšie vytvorenie prehľadného magického štvoruholníka by sa dĺžky merných jednotiek (1%) inflácie, HDP a evidovanej mier nezamestnanosti mali v namodelovanom obrázku rovnať. Dĺžka mernej jednotky salda platobnej bilancie by mala byť zhruba o polovicu väčšia ako dĺžky merných jednotiek prvých troch ukazovateľov. Čím je plocha štvoruholníka na obrázku väčšia, tým je ekonomika danej krajiny stabilnejšia. Naopak malá plocha svedčí o nestabilite a ekonomických problémoch krajiny.

Makroekonomickú stabilitu môžeme vo všeobecnosti charakterizovať ako dosiahnutie požadovaného stavu a vývoja ekonomiky v podobe vymedzenej a udržiavanej úrovne makroekonomických veličín.⁷

1.3.1 % Rast HDP (Svet, Čína, Spojené Štáty Americké, Európska Únia)

V najbližšej časti sa pozrieme aký vplyv mala pandémia na uvedené makroekonomické ukazovatele. Primárne sa pozrieme na svetový vývoj a porovnáme ho s dvoma najvýkonnejšími ekonomikami na základe dát zo svetovej banky. Na základe rastu hrubého domáceho produktu, označil portál “world data” za najvýkonnejšie ekonomiky Čínu a USA. Štvrtou krajinou, respektíve vybraným regiónom budú krajiny Európskej únie.⁸

Graf 5. Percentuálny rast HDP

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z data.worldbank.org/

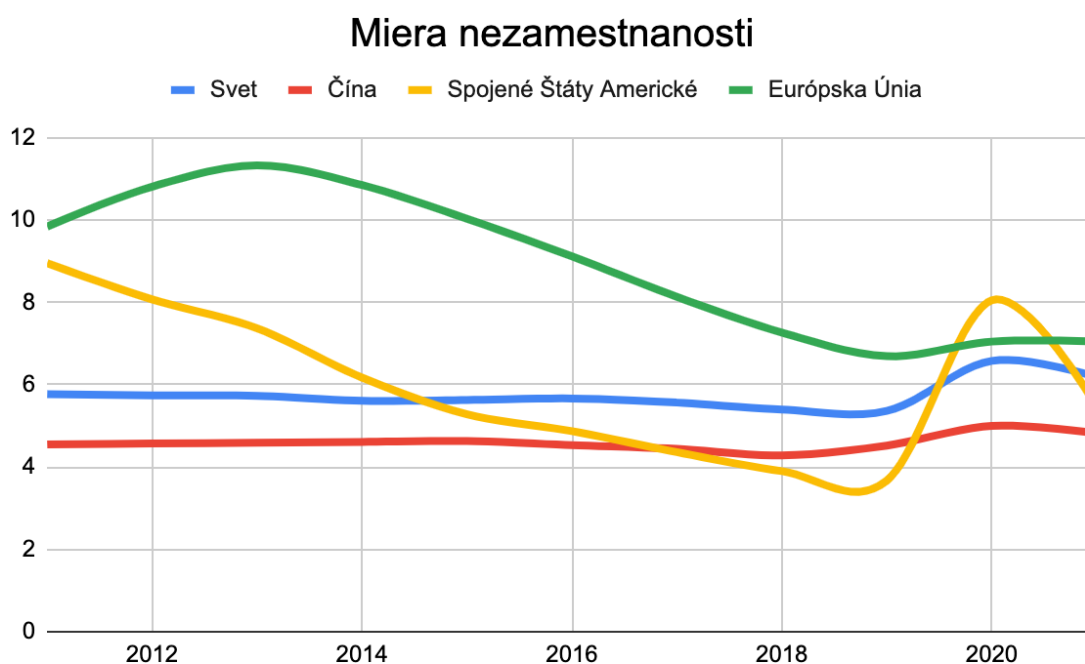
Ak sa detailnejšie pozrieme práve na dáta od Svetovej Banky, tak môžeme vidieť, že najväčšia svetová ekonomika, ktorou je Čína, postupne klesala práve v ukazovateli

⁷ ROZBORILOVÁ, Daria et al. *Ekonomia praktikum - Ekonomická teória* (1. 2.) : Wolters Kluwer, 2018. 496 s. ISBN 9788081688959.

⁸The world's largest economies. In *Worlddata.info* [online]. Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>

medziročného nárastu HDP, takisto Európska únia v roku 2018 a 2019 jemne klesla. Radikálny pokles ale vidíme na grafe v dôsledku pandémie práve v roku 2020. Najväčší pokles zaznamenala Európska únia, kde bol medziročný pokles až na úrovni 7,4 %. Na druhej strane najmenší pokles zaznamenala paradoxne práve Čína, v ktorej sa medziročný pokles pohyboval na úrovni 3,7 %. Zaujímavosťou je, že z európskych krajín bol jeden z najväčších poklesov zaznamenaný vo Veľkej Británii, kde medziročné HDP kleslo zo zhruba 1,5 % na - 11%, čo znamená medziročný pokles na úrovni 12, 5 %. ⁹ Tento pokles bol samozrejme s časti spôsobený aj odchodom Veľkej Británie z Európskej únie.

1.3.2 Miera Nezamestnanosti (Svet, Čína, Spojené Štáty Americké, Európska Únia)

Graf 6. Miera nezamestnanosti

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z data.worldbank.org/

Druhým makroekonomickým cieľom, ktorý ukazuje na výkon ekonomiky je miera nezamestnanosti. Zaujímavé je, že v grafe č. 6, môžeme vidieť ako sa aj vďaka pandémii miera nezamestnanosti relatívne stabilizovala pri všetkých pozorovaných subjektoch.

⁹ GDP growth (annual) %. In [worldbank.org](https://data.worldbank.org/) [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

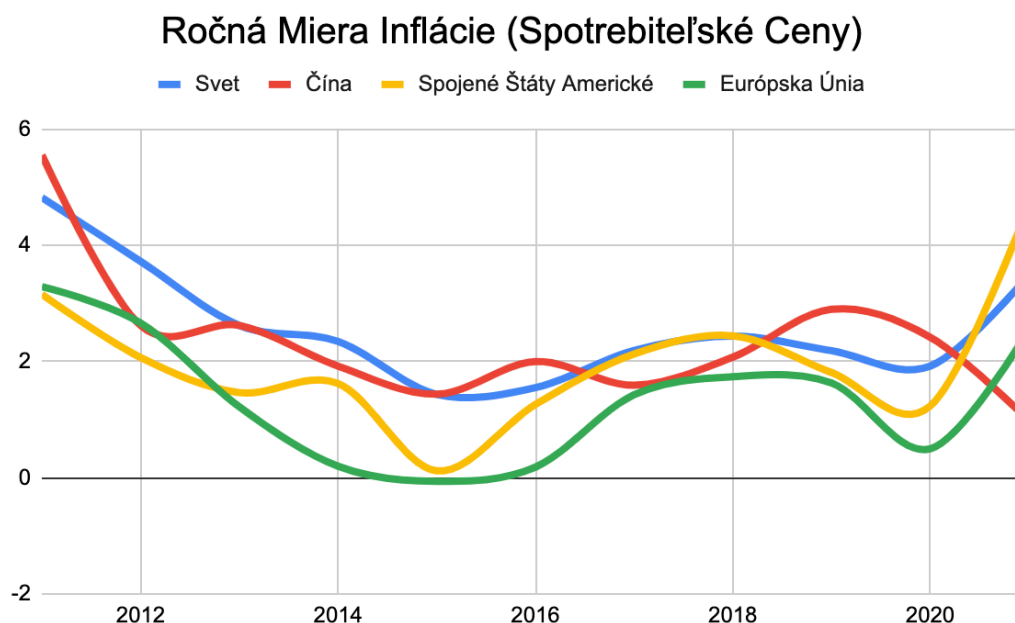
Svetovo sa miera nezamestnanosti zvýšila na úroveň 6,6 %, čo možno nevyzerá nejak hrozivo, ale na základe údajov o svetovej banky vieme povedať, že je to najvyššia svetová miera nezamestnanosti od roku 1991, to znamená od roku kedy sú údaje dostupné pre svetové meranie, keďže mnoho krajín dovtedy malo 100 % zamestnanosť, kvôli politickým systémom. Najmenšie všeobecné zvýšenie miery nezamestnanosti sme pozorovali v Európskej únii. V rôznych krajinách únie sa však vyskytovali rôzne úrovne nezamestnanosti. V niektorých krajinách, ako napríklad Nemecko, sa nezamestnanosť počas pandémie zvýšila len mierne, zatiaľ čo v iných, ako napríklad Španielsko a Švédsko, sa zvýšila výrazne. Dokonca v niektorých prípadoch v Európskej únii nezamestnanosť v roku 2020 klesala. Príkladom týchto krajín je napríklad Francúzsko, Taliansko, či Poľsko.

Na opačnom konci sa nachádzajú Spojené štáty Americké. Miera nezamestnanosti sa viac ako zdvojnásobila. Stúpala z 3,6 % až na zhruba 8 %. V marci a apríli roku 2020 sa miera nezamestnanosti v Spojených štátoch zvýšila na rekordnú úroveň 14,8%, čo bol najvyšší pokles od druhej svetovej vojny. Avšak od júna 2020 do konca roku 2020 sa miera nezamestnanosti postupne znižovala a v decembrovej miera nezamestnanosti bola 6,7%.

Posledným sledovaným subjektom bola Čína. Rovnako ako pri svetovej nezamestnanosti sa Čína dostala na historické maximum v miere nezamestnanosti a tým bolo 5 %. V prvom štvrťroku roku 2020 sa miera nezamestnanosti v Číne zvýšila na 6,0%, čo bolo o 0,4% vyššie ako v roku 2019. Vláda Číny prijala rôzne opatrenia na podporu ekonomiky a zamestnanosti počas pandémie. Medzi tieto opatrenia patrili: podpora podnikov, ktoré boli ovplyvnené pandemiou, ako napríklad pôžičky a daňové úľavy, zvýšenie investícií do infraštruktúry a stimulácia spotreby. Tieto opatrenia pomohli zmierniť dopad pandémie na ekonomiku a zabrániť masívnemu prepúšťaniu. Čína tiež vykazovala rýchlejšie ekonomické zotavenie ako iné krajiny, ktoré sa tiež odrazilo v nízkej miere nezamestnanosti. Je dôležité poznamenať, že oficiálne údaje o nezamestnanosti v Číne môžu byť konzervatívne a skutočná miera nezamestnanosti môže byť vyššia ako oficiálne uvádzané čísla.¹⁰

1.3.3 Ročná Miera Inflácie (Svet, Čína, Spojené štáty Americké, Európska Únia)

¹⁰ Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate). In worldbank.org [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS>

Graf 7. Ročná miera Inflácie

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z data.worldbank.org/

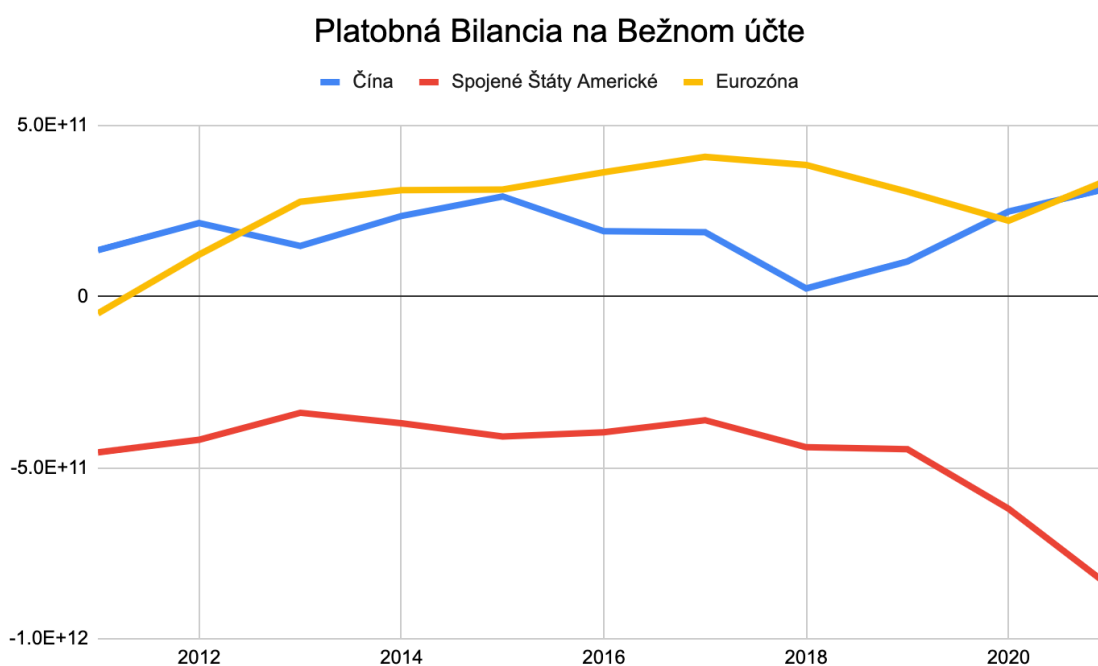
Ďalej sme sa pozreli mierou inflácie v spotrebiteľských cenách. V prvých mesiacoch pandémie, v dôsledku poklesu dopytu a zastavenia ekonomickej aktivity, došlo k poklesu cien, čo viedlo k deflácií. Avšak, počas druhej polovice roka 2020 a počas roka 2021 sa situácia zmenila a v niektorých krajinách bolo zaznamenané zvyšovanie cien. Údaje zo svetovej banky nám hovoria o tom, že miera svetovej inflácie klesla v roku 2020 tesne pod 2 % a v roku 2021 už miera inflácie vyrástla na 3,5 %. Jedným z hlavných dôvodov pre tieto zmeny v miere inflácie bolo masívne poskytovanie vládnych stimulov. Tieto stimuly, ako napríklad platby na udržanie zamestnanosti a pôžičky pre podniky, pomohli podporiť ekonomiku a zabrániť poklesu dopytu po tovaroch a službách, čo v konečnom dôsledku viedlo k rastu cien. Ďalším dôvodom bolo zvyšovanie cien zdrojov a surovín, ako napríklad ropy a ceny potravín, ktoré boli ovplyvnené pandemiou a tým aj logistickými problémami v dôsledku karantény a obmedzení.

V Európskej únii klesla ročná miera inflácie v roku 2020, až na úroveň 0,5 %. Najväčšiu volatilitu mala miera inflácie v Spojených Štátoch Amerických. V roku 2020 bol priemer inflácie 1,3%, čo bolo nižšie ako predpoklad pred pandemiou. Avšak v roku 2021, miera inflácie v USA vzrástla, pretože sa ekonomika začala obnovovať a ceny zdrojov, ako napr. ropa, sa zvyšovali. V auguste 2021 bol priemer inflácie 2,7% a na konci roka bola

priemerná miera inflácie na úrovni 4,7 %. Očakáva sa, že inflácia bude kolísat' v priebehu roka 2022, pretože ekonomika sa bude stále obnovovať a ceny zdrojov sa budú meniť.

Posledným subjektom bola Čína. Miera inflácie v Číne počas pandémie sa líšila v závislosti od časového obdobia a spôsobu merania. V roku 2020, počas prvých mesiacov pandémie, miera inflácie klesla kvôli poklesu dopytu po tovaroch a službách a kvôli obmedzeniam cestovania. Avšak časom začala miera inflácie rásť, najmä kvôli zvýšeným cenám potravín a zdrojov. V roku 2021, miera inflácie v Číne stúpala kvôli rastúcim cenám potravín, najmä cien rýb, mäsa a zeleniny. Okrem toho, ceny energie a materiálov sa tiež zvýšili v dôsledku rastúcich cien ropy. Miera inflácie v Číne v roku 2021 bola 2,4 %.¹¹

1.3.4 Platobná bilancia na bežnom účte (Čína, Spojené Štáty Americké, Eurozóna)

Graf 8. Platobná bilancia na bežnom účte

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z data.worldbank.org/

Platobná bilancia ("Balance of Payments" = BOP) zahŕňa tri hlavné účty. Bežný, kapitálový účet a finančný účet. Počas pandémie COVID-19 krajiny zaznamenali výrazný

¹¹ Inflation, consumer prices (annual %). In [worldbank.org](https://data.worldbank.org/) [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>

pokles ekonomickej aktivity, čo viedlo k poklesu exportu a zvýšeniu importu. To viedlo k prehĺbeniu obchodného deficitu a zníženiu salda bežného účtu. Okrem toho pandémie viedla k výraznému poklesu medzinárodného cestovania, čo malo za následok pokles príjmov z cestovného ruchu a pokles príjmov zo zahraničia. Na kapitálovom účte viedla pandémie k výraznému nárastu odlivu kapitálu, keďže investori hľadali bezpečné útočisko aktíva, ako je americký dolár a zlato, kvôli ekonomickej neistote spôsobenej pandemiou. Celkovo viedla pandémie k zhoršeniu Platobnej bilancie krajiny, keďže sa zvýšil dovoz, znížil vývoz, znížili sa príjmy z cestovného ruchu a zvýšil sa odlev kapitálu.

Paradoxne, v Číne sa saldo bežného účtu zvýšilo. Narástlo oproti roku 2019 dokonca až o 141 %. Je dôležité povedať, že to ale výrazne spomalilo predošlý nárast, ktorý bol medzi rokom 2018 a 2019 až 325 %. Počas pandémie COVID-19 bola čínska ekonomika ovplyvnená poklesom globálneho dopytu po jej exporte, ako aj narušením jej dodávateľských reťazcov. V dôsledku toho bola obchodná bilancia Číny, ktorá je súčasťou bežného účtu, negatívne ovplyvnená. Obchodná bilancia Číny sa však v posledných mesiacoch zlepšila vďaka oživeniu jej ekonomiky a schopnosti krajiny rýchlo obnoviť výrobu a export. Okrem toho je domáci dopyt Číny relatívne stabilný, čo pomohlo vyrovnať pokles vývozu. Na kapitálovom účte zostala čínska platobná bilancia napriek pandémie relatívne stabilná. V dôsledku ekonomickej neistoty spôsobenej pandemiou došlo k určitému odlivu kapitálu, ktorý však bol väčšinou kompenzovaný prílevom priamych zahraničných investícií a portfóliových investícií. Celkovo bola platobná bilancia Číny ovplyvnená pandemiou COVID-19, ale silná ekonomická výkonnosť krajiny a relatívne stabilný domáci dopyt pomohli zmierniť negatívne účinky.

Saldo platobnej bilancie Spojených Štátov Amerických je dlhodobo v mínuse. Naposledy bola v pozitívnych číslach v roku 1991. Každopádne ale Spojené Štáty Americké zaznamenali výrazný pokles ekonomickej aktivity, čo viedlo k zníženiu exportu a zvýšeniu importu. To viedlo k prehĺbeniu obchodného deficitu a zníženiu salda bežného účtu. Na kapitálovom účte viedla pandémie k výraznému odlivu kapitálu, keďže investori hľadali bezpečné aktíva, ako je americký dolár a zlato, kvôli ekonomickej neistote spôsobenej pandemiou. Pandémia navyše viedla k poklesu príjmov z cestovného ruchu a poklesu príjmov zo zahraničia. Pokles ekonomickej aktivity v dôsledku pandémie viedol aj k zníženiu vládnych príjmov a zvýšeniu vládnych výdavkov, čo viedlo k výraznému zvýšeniu rozpočtového deficitu. Celkovo viedla pandémie k zhoršeniu BOP v USA, keďže sa zvýšil dovoz, znížil vývoz, znížili sa príjmy z cestovného ruchu, zvýšil sa odlev kapitálu a zvýšil sa rozpočtový deficit. V číslach to znamenalo zhruba 38 % zhoršenie oproti roku 2019. V

eurozóne sa prebytok bežného účtu roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 znížil len mierne, z 2,3 % na 2,2 % HDP. Mierny pokles prebytku bežného účtu v pomere k HDP však maskuje značný pokles jeho hodnoty z 280 miliárd EUR v roku 2019 na 250 miliárd EUR v roku 2020, keďže nominálny HDP v tomto období prudko klesol, navyše došlo k výrazným posunom v zložení obchodu a geografickom členení prebytku

Zahraničné transakcie na bežnom účte eurozóny sa v prvom polroku 2020 po vypuknutí pandémie a zavedení opatrení na obmedzenie jej šírenia prudko znížili. V nominálnom vyjadrení bol prebytok bežného účtu eurozóny v prvom polroku 2020 o 55 miliárd EUR nižší ako v prvom polroku 2019. Keďže vonkajší dopyt sa v druhej polovici roka oživil a vývoz z eurozóny sa odrazil výraznejšie ako dovoz, prebytok bežného účtu bol v druhom polroku 2020 o 7 miliárd EUR vyšší ako v druhom polroku 2019. Celkovo v nominálnom vyjadrení bol prebytok bežného účtu v roku 2020 o viac ako 10 % nižší ako v roku 2019.

Prebytok obchodu s tovarom sa v roku 2020 zvýšil na 3,0 % HDP, keďže pokles vývozu z eurozóny vyvážil ešte výraznejší pokles dovozu. V roku 2020 sa prebytok obchodnej bilancie zvýšil o 17 miliárd EUR. Z toho vyplýval výrazný pokles hodnoty vývozu tovaru o 216 miliárd EUR, ktorý bol viac ako kompenzovaný silnejším poklesom dovozu o 234 miliárd EUR.

Ekonomické dôsledky pandémie sú viditeľné najmä v obchodnej bilancii so službami. Cestovné obmedzenia viedli k prudkému zníženiu prebytku cestovných služieb v eurozóne. Prebytok obchodnej bilancie so službami sa v roku 2020 znížil o 29 miliárd eur. Tento pokles bol spôsobený najmä nižšími prebytkami za cestovné a dopravné služby. V prípade cestovných služieb to odzrkadľoval najmä kolaps vývozu (asi o 65 % v nominálnom vyjadrení v porovnaní s rokom 2019) v dôsledku cestovných obmedzení na zamedzenie pandémie. Na druhej strane vzrástol prebytok za telekomunikačné, počítačové a informačné služby, ktorý bol ťahaný vyšším exportom.

Saldo bežného účtu krajín eurozóny sa v roku 2020 vyvíjalo heterogénne, pričom krajiny vysoko závislé od cestovného ruchu zaznamenali veľké zhoršenie obchodnej bilancie. Tieto prudké pohyby spojené najmä s výrazným poklesom vývozu cestovného ruchu, viedli k značnému zhoršeniu bilancií bežného účtu Španielska (z 2,1 % na 0,7 % HDP), Portugalska (z 0,4 % na -1,2 % HDP) a Grécko (z -1,5 % na -6,7 % HDP). Malta a Cyprus tiež zaznamenali prudké zhoršenie salda bežného účtu, najmä v dôsledku klesajúceho čistého vývozu v cestovnom ruchu a iných službách. Írsko zároveň zaznamenalo výrazné zlepšenie svojej bilancie bežného účtu, poháňané zmenami v obchode so službami

– a v menšej miere aj v obchode s tovarom – odrážajúcim najmä aktivity veľkých nadnárodných spoločností.¹²

1.4 Dopytový a ponukový šok v dôsledku pandémie COVID-19

Pandémia COVID-19 má bezprecedentný vplyv na podniky na celom svete. V mnohých krajinách bolo počas pandémie COVID-19 vykonané obmedzenie prevádzky podnikov, aby sa zabránilo šíreniu vírusu. Tieto opatrenia sa líšili v rôznych krajinách a zahŕňali napríklad úplné zatvorenie určitých typov podnikov, ako sú reštaurácie a kluby, alebo obmedzenie prevádzky iných, ako sú obchody a lekárne. Cieľom bolo samozrejme zamedziť kontaktu medzi ľuďmi a tým znížiť riziko šírenia vírusu. Zatiaľ čo dopyt po špecifických odvetviach, ako sú obchody s potravinami, sa v prvých týždňoch pandémie zvýšil, v iných odvetviach, ako je letecká doprava a cestovný ruch, sa dopyt po ich službách vytratil. Mnohé sektory zároveň čelili problémom na strane ponuky, keďže vlády obmedzujú aktivity priemyselných odvetví a pracovníci sú nútení pracovať zo svojich vlastných domácností. V tejto kapitole sa pokúsime objasniť ponukové a dopytové šoky, ktoré vznikli vďaka pandémie.

Na konci roku 2019 makro ekonomickí prognostici zvažovali rôzne riziká, ktoré pravdepodobne budú mať významný vplyv na globálnu ekonomickú aktivitu, ako napríklad spomalenie čínskej ekonomiky, nadhodnotenie cien aktív na finančných trhoch, napätie z obchodnej vojny medzi USA a Čínou a pod. Možnosť globálnej pandémie však nebola jednou z nich. Okrem spoločenských šokov, ktoré vyplývali najmä z neistoty, bola následná ekonomická kríza COVID-19 poháňaná veľkými negatívnym ponukovým aj dopytovým šokom.¹³

Prvým šokom bol ponukový šok v dôsledku poklesu pracovnej sily respektíve šok vo fungovaní zásobovacích kanálov. Bez spôsobov, ako zvládnuť pandémiu bolo jedinou možnosťou pre vlády obmedziť fungovanie podnikov a nariadenia sociálneho odstupu. Zrazu bolo požadované od miliónov ľudí na celom svete aby zostali doma a nepracovali resp. pracovali s obmedzeniami. Spomínané udalosti viedli k veľkému zásobovaciemu šoku. Tento počiatočný ponukový šok sa rýchlo zmenil na dopytový šok, keďže zamestnanosť

¹² Current account balance (BoP, current US\$). In [worldbank.org](https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD?end=2021&start=1961) [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD?end=2021&start=1961>

¹³ RIO-CHANONA, Maria. MEALY, Penny. PICHLER, Anton, LAFOND, Francois. et al. Supply and demand shocks in the COVID-19 pandemic: an industry and occupation perspective. In *Oxford Review of Economic Policy* [online]. Oxford University Press, 29.08.2020, s. 94-137. Dostupné na: https://academic.oup.com/oxrep/article/36/Supplement_1/S94/5899019?login=false#207811343

bola silne ovplyvnená v sektoroch, ktoré boli priamo ovplyvnené zablokovaním. Konkrétne údaje o nezamestnanosti sme rozoberali vyššej v kapitole (1.3.2). Okrem toho, vzhľadom na neistotu mali preventívne úspory tendenciu rásť, čím sa ďalej vyvíjal tlak na znižovanie dopytu.

Vzhľadom na rozsah šoku boli reakcie hospodárskej politiky rýchle a masívne. Počiatočná ekonomická reakcia vo väčšine priemyselne vyspelých krajín sa opierala o prístup „čo práve potrebujeme“. Rozsiahle expanzívne fiškálne politiky, ktoré mali cieľ pomôcť domácnostiam a firmám prekonať krízu, a veľké monetárne prispôsobenie centrálnymi bankami na poskytovanie likvidity a úverov najmä malým a stredným podnikom.¹⁴

Čeliť tejto nezvyčajnej sekvencii veľkých otrasov a masívnych politických reakcií je veľmi zriedkavé a nie je jednoduché to zohľadniť v ekonomických prognózach. Ďalším dôležitým aspektom krízy COVID-19 bolo to, že makroekonomické výsledky boli podmienené zdravotnými scenármi, čo pridáva ďalšiu vrstvu pri tvorbe makroekonomických modelov, prognóz, či predikcií.

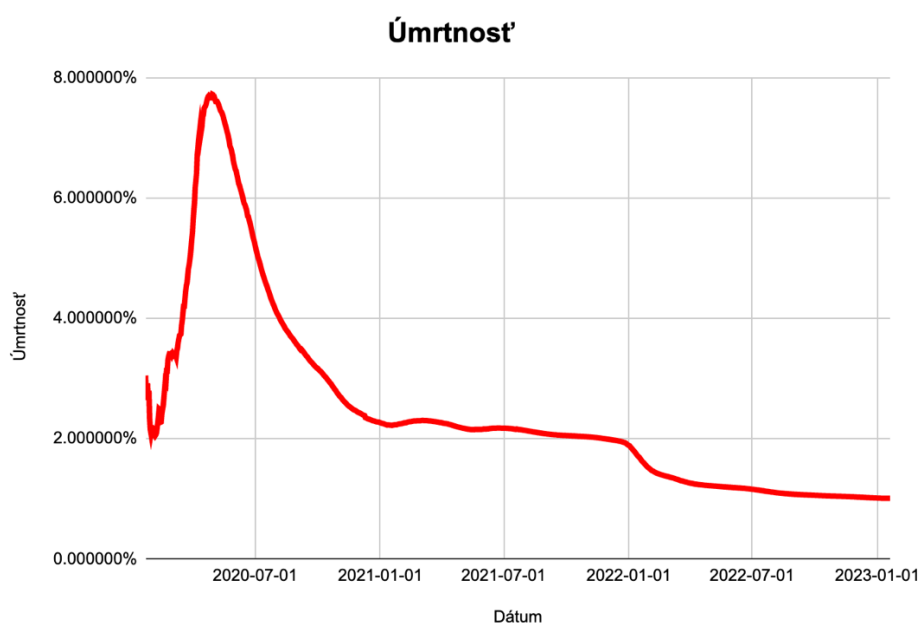
Je všeobecne známe, že oficiálne údaje o ekonomickej aktivite prichádzajú s oneskorením. Napríklad predbežný odhad HDP Spojených Štátov Amerických za prvý štvrťrok 2020 bol k dispozícii až 29. apríla, čo malo za následok nedostatok oficiálnych informácií od vypuknutia krízy COVID-19. To je dôvod, prečo sa výskumníci pokúsili navrhnúť nástroje, aby v reálnom čase hodnotili kolísanie rastu HDP a jeho hlavných zložiek. V tomto ohľade boli vyvinuté ekonometrické modely, ktoré sa snažia integrovať nové zdroje vysokofrekvenčných údajov. Tými sú napríklad elektronické platby, mobilita na pracovisku, či aktuálne tendencie vo vyhľadávaní v prehliadači Google, ktoré poznáme pod názvom, Google Trends. Tieto alternatívne údaje sú k dispozícii denne, a ukázali sa ako užitočné na získanie včasných odhadov hĺbky recesie.¹⁵

¹⁴ RIO-CHANONA, Maria. MEALY, Penny. PICHLER, Anton, LAFOND, Francois. et al. Supply and demand shocks in the COVID-19 pandemic: an industry and occupation perspective. In Oxford Review of Economic Policy [online]. Oxford University Press , 29.08.2020, s. 94-137. Dostupné na: https://academic.oup.com/oxrep/article/36/Supplement_1/S94/5899019?login=false#207811343

¹⁵ RIO-CHANONA, Maria. MEALY, Penny. PICHLER, Anton, LAFOND, Francois. et al. Supply and demand shocks in the COVID-19 pandemic: an industry and occupation perspective. In Oxford Review of Economic Policy [online]. Oxford University Press , 29.08.2020, s. 94-137. Dostupné na: https://academic.oup.com/oxrep/article/36/Supplement_1/S94/5899019?login=false#207811343

1.4.1 Ponukový šok

Ponukové šoky z pandémie sa väčšinou považujú za šoky spojené s vývojom na trhu práce a jej ponukou. Niekoľko štúdií pred COVID-19 sa zameralo na priamu stratu práce v dôsledku úmrtia a choroby. McKibbin a Fernando vo svojej práci “The Global Macroeconomic Impacts of Covid-19: Seven Scenarios”, uvažujú okrem iných, aj o zníženej ponuke pracovnej sily v dôsledku úmrtnosti, chorobnosti a z toho vyplývajúce potreby starostlivosti o postihnutých členov rodiny. V krajinách, kde sú zavedené opatrenia sociálneho distancovania, budú mať oveľa väčší ekonomický efekt ako priame dôsledky, to znamená úmrtnosť a chorobnosť. Čiastočne je to preto, že ak fungujú opatrenia sociálneho distancovania, len malá časť populácie sa nakazí a nakoniec zomrie. Poskytuje kvantitatívne odhady priamych účinkov na úmrtnosť a chorobnosť a tvrdí, že pravdepodobne budú aspoň rádovo menšie ako tie, ktoré sú spôsobené opatreniami na sociálnu vzdialenosť, najmä ak je pandémia pod kontrolou.¹⁶

Graf 9. Úmrtnosť

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z ourworldindata.org/

Na základe dát z ourworldindata.org je možné práve túto odhadovanú úmrtnosť vyčíslieť na základe pomeru počtu úmrtí k počtu nakazených. Graf nám ukazuje akým

¹⁶ MCKIBBIN, Warwick J a ROSHEN, Fernan. The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. In Australian National University [online]. CAMA (Centre for Applied Macroeconomic Analysis, 4.3.2020, s. 45. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3547729

spôsobom sa vyvíja úmrtnosť na vírus COVID-19 v čase a aj na základe týchto údajov vidíme obrovský vplyv covid-19 hlavne v jeho začiatkoch. nezbáme úmrtnosť a chorobnosť a predpokladáme, že ponukové šoky sú určené iba množstvom práce, ktorá je stiahnutá z dôvodu sociálneho dištancovania. Berieme do úvahy dva kľúčové faktory:

- Rozsah, v akom môžu pracovníci v daných povolaniach vykonávať požadované činnosti doma.
- Rozsah, v akom je pravdepodobné, že pracovníci nebudú môcť prísť do práce z dôvodu, že nepracujú v životne dôležitom odvetví.

Dôležitou otázkou teda je, koľko práce možno vykonávať z domu? Jedným zo spôsobov, ako posúdiť mieru, možnosti práce z domu počas pandémie COVID-19, je priamy prieskum. Spoločnosť Zhang uskutočnila prieskum medzi čínskymi občanmi koncom februára (1 mesiac po zablokovaní vyvolanom koronavírusom v Číne) a zistili, že 27 % pracovnej sily pokračovalo v práci v kancelárii, 38 % pracovalo z domu. Prieskum medzi občanmi USA a Spojeného kráľovstva koncom marca s názvom “The Large and Unequal Impact of Covid-19 on Workers”¹⁷ uviedol, že podiel úloh, ktoré možno vykonávať z domu, sa medzi jednotlivými povolaniami značne líši. Rozdiel bol v rozmedzí 20 až 70 %. Takisto trend práce z domu sa oveľa viac vyskytoval pri vyššie príjmových skupinách. Ďalší prieskum čerpal z údajov z portálu o*net. Kolektív okolo Hicksa¹⁸, vychádzal z dotazníka pracovného kontextu a zvažoval mieru, do akej je potrebný fyzický kontakt, aby bolo možné posúdiť, ktoré povolania budú pravdepodobne najviac ovplyvnené sociálnymi dištancovaním.

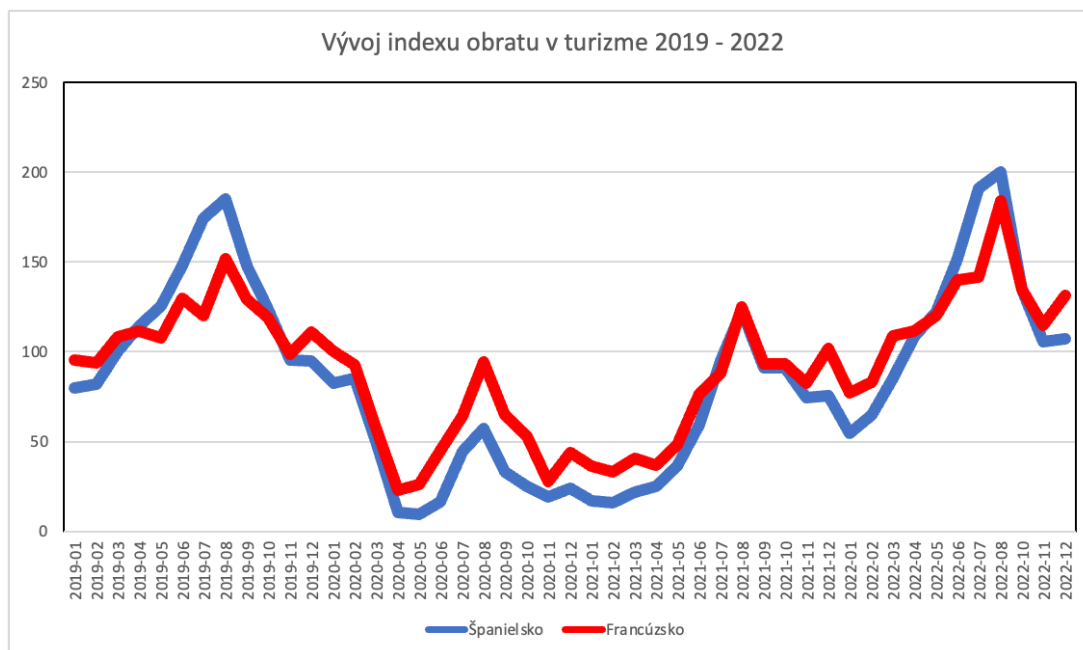
1.4.2 Dopytový šok

V dôsledku pandémie COVID-19 došlo v mnohých odvetviach globálnej ekonomiky k výrazným dopytovým šokom. Dopytový šok je náhly a neočakávaný pokles alebo nárast dopytu po tovaroch a službách v dôsledku krízy. V súvislosti s COVID-19 dopytový šok zasiahol predovšetkým odvetvia, ktoré sa spoliehajú na osobné interakcie, ako je cestovanie, gastro podnikanie a zábava. Dopyt ľudí po cestovaní a účasti na podujatiach výrazne klesol,

¹⁷ ADAMS-PRASSL, A., BONEVA, T., GOLIN, M. and RAUH C. The Large and Unequal Impact of Covid-19 on Workers. In VOXEU [online]. CEPR, 8.4.2020. Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/large-and-unequal-impact-covid-19-workers>

¹⁸ HICKS, Michael J., FAULK, Dagny, GOLIN, M. and RAUH C. Occupational Exposure to Social Distancing: A Preliminary Analysis using O*NET Data. In Ball State University [online]. Ball State University, 13.3.2020. Dostupné na: <https://projects.cberdata.org/reports/SocialDistanceEffects-20200313.pdf>

keďže jednotlivé vlády zaviedli opatrenia týkajúce sa sociálneho odstupu a obmedzenia pohybu. Nakoniec tieto odvetvia utrpeli prudký pokles príjmov a v niektorých prípadoch museli byť v dôsledku toho úplne odstavené.¹⁹

Graf 10. Vývoj indexu obratu v turizme 2019-2022

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z ec.europa.eu

Príklad poklesu v turizme môžeme vidieť na grafe č. 10. Na základe dát z portálu statista, sú všeobecne najnavštevovanejšie krajiny v Európe Francúzsko a Španielsko. Akým spôsobom sa vyvíjal obrat v turizme práve v týchto krajinách. Portál Eurostat uvádza index obratu v službách pri cestovaní, ktorý ako je detailne vidieť na grafe poklesol v apríli roku 2020 v oboch krajinách. Španielsko sa dostalo dokonca až na hodnotu 9,5 v indexe obratu turizmu a Francúzsko na 23. V prípade Španielska je to až 90 % pokles oproti aprílu 2019, kedy bol index na úrovni 114,4. Takisto môžeme na grafe sledovať postupné zotavenie odvetvia v priebehu roka 2021 a 2022 v oboch sledovaných krajinách. Medzitým niektoré odvetvia, ako napríklad online nakupovanie, donášky jedla a streamovacie služby, zaznamenali zvýšený dopyt. Bolo to spôsobené najmä vyššou potrebou, keďže ľudia trávili

¹⁹ BARONE, Adam. Demand Shock: Definition, Causes, Impact and Examples. In Investopedia [online]. Investopedia.com, 19.4.2023. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/d/demandshock.asp#:~:text=A%20positive%20demand%20shock%20is,of%20the%20product%20or%20service>

podstatne viac času vo svojich domácnostiach. V dôsledku pandémie sa výrazne zvýšil aj dopyt po zdravotníckych službách a zdravotníckom materiáli.²⁰

Niektoré podniky sa dokázali prispôbiť a dokonca prosperovať, zatiaľ čo iné mali problémy. Okrem implementácie stimulačných balíčkov a zníženia úrokových sadzieb s cieľom podporiť ekonomiku a zmierniť dopad dopytového šoku vlády a centrálné banky zaviedli aj celý rad ďalších opatrení. Dopytový šok zasiahol aj sektory výroby a dodávateľského reťazca, keďže narušenie svetového obchodu a dodávateľských reťazcov spôsobilo pokles dopytu po tovare. Dopyt po automobiloch napríklad výrazne klesol, keďže výluky a obmedzenia cestovania znížili potrebu dopravy. Pandémia však viedla aj k zvýšeniu dopytu po určitých tovaroch a službách. Dopyt po zdravotníckych zariadeniach a materiáloch, ako sú osobné ochranné prostriedky a ventilátory, sa počas pandémie výrazne zvýšil. Dopyt po digitálnych službách, ako sú online nakupovanie, videokonferencie a streamingové služby, sa tiež zvýšil, keďže ľudia trávili viac času doma.

Na zmiernenie vplyvu dopytového šoku EÚ zaviedla rôzne opatrenia na podporu hospodárstva, ako je poskytovanie finančnej pomoci postihnutým podnikom a implementácia stimulačných balíčkov. Tieto opatrenia pomohli obmedziť hospodárske škody spôsobené pandemiou, no dlhodobé účinky pandémie na hospodárstvo EÚ sú stále neisté.

1.5 Exportné, Importné a Rozvíjajúce sa Ekonomiky

V tejto časti sa pozrieme akým spôsobom pandémie ovplyvnila jednotlivý typy ekonomík na základe vzťahu k dovozu a vývozu. Na toto porovnanie sa pozrieme na dva príklady pre obe ekonomiky. Čo sa týka importných ekonomík pozrieme sa na vplyv pandémie na Holandsko, ako zástupcu Európskych krajín a Japonosko ako najväčšiu importnú ekonomiku. Čo sa týka exportných ekonomík zameriame sa na Nemecko ako najväčšiu exportnú ekonomiku v Európe a Vietnam, ako jednu z najrýchlejšie rastúcich ekonomík sveta.

1.5.1 Importné ekonomiky

Holandsko je príkladom importnej ekonomiky, pretože sa vo veľkej miere spolieha na dovážaný tovar a služby, aby podporila svoje domáce potreby. Holandsko má dlhú históriu importnej ekonomiky, ktorá sa datuje od jeho úlohy hlavného obchodného štátu v

²⁰EU Tourism Dashboard. In European Commission [online]. Dostupné na: <https://tourism-dashboard.ec.europa.eu/?lng=en&ctx=tourism>

období medzi 14. a 16. storočí. Napriek tomu, že je malou krajinou, vďaka svojej strategickej polohe a vyspelej dopravnej infraštruktúre hlavným uzlom medzinárodného obchodu. Dôvody, prečo sa na Holandsko pozeráme ako na importnú ekonomiku sú rôzne. Nedostatok respektíve obmedzené množstvo prírodných zdrojov. Z čoho vyplýva, že na podporu svojho priemyslu a ekonomiky musí dovážať suroviny a energiu. Takisto má silný exportný sektor, ktorý sa spolieha na dovážané suroviny a komponenty na výrobu vysokokvalitných produktov, ktoré môžu konkurovať na svetových trhoch. Dôležitým faktorom je strategická poloha Holandska v Európe, čo z neho robí dôležitú vstupnú bránu na kontinent pre tovary a služby z celého sveta. A v neposlednom rade pokročilá dopravná infraštruktúra. Vysoko rozvinutú dopravnú infraštruktúru vrátane moderných prístavov, letísk a diaľnic, uľahčuje a zlacňuje dovoz tovaru a služieb. Celkovo holandská importná ekonomika pomohla vybudovať silnú a prosperujúcu ekonomiku, no zároveň ju robí zraniteľnou voči zmenám v modeloch svetového obchodu a narušením dodávateľského reťazca.²¹

Čo sa týka Japonska, rovnako ako pri Holandsku je jedným z dôvodov, prečo o krajine hovoríme ako o importnej nedostatok prírodných zdrojov. Takisto je jedným z faktorov vysoká hustota obyvateľstva. Japonsko má veľkú populáciu, ale obmedzenú rozlohu pôdy, čo sťažuje produkciu dostatočného množstva potravín a iných zdrojov na uspokojenie požiadaviek jeho obyvateľov. V dôsledku toho sa Japonsko musí spoliehať na dovoz, aby doplnilo svoju domácu produkciu. Japonsko je známe svojou vyspelou technológiou, ale mnohé komponenty a suroviny používané v jeho technologickom sektore sa dovážajú. Napríklad Japonsko dováža kovy vzácnych zemín, ktoré sú nevyhnutné na výrobu technických produktov, ako sú smartfóny a elektrické vozidlá. Japonsko je ostrovný štát nachádzajúci sa v Tichom oceáne, čo znamená, že sa pri dovoze a vývoze musí vo veľkej miere spoliehať na námornú dopravu. Posledným faktorom, je silná exportná ekonomika.

Aby si Japonsko udržalo silnú konkurenčnú výhodu v odvetviach akými sú výroba automobilov, či elektroniky, musí dovážať suroviny a komponenty z iných krajín. Vo všeobecnosti japonská importná ekonomika umožnila udržať si vysokú životnú úroveň a podporiť exportom poháňanú ekonomiku. Krajina je však tiež zraniteľná voči kolísaniu globálnych cien.²²

²¹ ROWEN H., Herbert, WINTLE J., Michael. Economy of Netherlands. In Britannica.com 16.8.2022. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Netherlands/Economy>

²² Japan. In The World Factbook 18.4.2022. Dostupné na: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/japan/>

1.5.2 Exportné ekonomiky

Nemecko je jednou z najsilnejších exportných ekonomík na svete vďaka množstvu faktorov, ktoré prispeli k jeho úspechu vo svetovom obchode. Jedným z kľúčových faktorov je silná výrobná základňa Nemecka, ktorá krajine pomohla vyrábať vysokokvalitné produkty, ako sú autá, stroje a chemikálie, po ktorých je dopyt na trhoch po celom svete. Okrem toho nemecká politika otvoreného obchodu a prístup na kľúčové trhy v Európe, ale aj mimo nej umožnili jeho spoločnostiam efektívne konkurovať iným globálnym hráčom. Ďalším dôležitým faktorom je vysoko kvalifikovaná pracovná sila Nemecka, ktorá sa výrazne zameriava na technické vzdelávanie a odbornú prípravu. To pomohlo nemeckým spoločnostiam vyvinúť inovatívne produkty a technológie, ktoré sú na svetových trhoch veľmi žiadané. Okrem toho nemecká exportne orientovaná kultúra a zameranie na špecializované produkty a služby umožnili jeho malým a stredným podnikom efektívne konkurovať väčším spoločnostiam na globálnych trhoch. Okrem toho reputácia nemeckej značky pre jej kvalitu, spoľahlivosť a inžiniersku dokonalosť prispela k jej úspechu na svetových trhoch, zatiaľ čo jej účasť v globálnych dodávateľských reťazcoch pomohla udržať silné obchodné vzťahy s inými krajinami. Napokon, nemecká vláda poskytuje podporu svojim exportérom prostredníctvom rôznych iniciatív, ktoré pomohli jej spoločnostiam prekonať výzvy spojené s medzinárodným obchodom a rozšíriť ich prítomnosť na svetových trhoch. Celkovo možno exportný úspech Nemecka pripísať celému radu faktorov, vrátane jeho výrobných odborných znalostí, prístupu na kľúčové trhy, vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, inovácií a vládnej podpory. Tieto faktory spolu pomohli Nemecku stať sa významným hráčom v globálnom obchode, pričom export tvorí významnú časť jeho HDP.²³

Vietnam sa v posledných rokoch ukázal ako dôležitá exportná ekonomika. Kľúčové faktory, kvôli ktorým tomu tak je :

- strategická poloha
- politika otvoreného obchodu
- pracovná sila
- výrobné znalosti
- vládna podpora
- diverzifikácia trhu.

²³ FRATZSCHER, Marcel. The export world champion. In Oxford Academic. Apríl 2018. 39-53. Dostupné na: <https://academic.oup.com/book/26838/chapter-abstract/195850762?redirectedFrom=fulltext>

Poloha Vietnamu na križovatke hlavných svetových obchodných ciest mu pomohla stať sa hlavným obchodným uzlom v juhovýchodnej Ázii a vstupnou bránou do Ázie pre ďalšie krajiny. Táto strategická poloha umožnila vietnamským spoločnostiam ľahko sa dostať na regionálne trhy, ako sú ASEAN (Asociácia Juhovýchodnej Ázie), Čína, Japonsko a Južná Kórea. Vietnam presadzoval politiku otvoreného obchodu a podpísal množstvo dohôd o voľnom obchode s hlavnými svetovými ekonomikami, ako sú EÚ, Japonsko a Južná Kórea. To pomohlo vietnamským spoločnostiam získať prístup na zahraničné trhy a efektívne konkurovať ostatným. Vietnam má veľkú a rastúcu pracovnú silu s dôrazom na vzdelávanie a odbornú prípravu. To pomohlo vietnamským spoločnostiam vyrábať vysokokvalitné produkty za nižšie náklady, vďaka čomu sú konkurencieschopnejšie na svetových trhoch. Vietnam má silnú výrobnú základňu, najmä vo výrobe textilu, obuvi, elektroniky a nábytku. To pomohlo krajine stať sa hlavným vývozcom týchto produktov. Vietnamská vláda zaviedla rôzne politiky na podporu svojich exportérov, vrátane daňových stimulov, investícií do infraštruktúry a podpory výskumu a vývoja. Vietnamské spoločnosti diverzifikovali svoje exportné trhy a predávali svoje produkty do širšieho spektra krajín mimo ich tradičných trhov v Ázii. To im pomohlo znížiť ich závislosť na akomkoľvek trhu a zvýšiť ich odolnosť v časoch ekonomickej neistoty. Práve tieto faktory umožnili Vietnamu stať sa hlavným hráčom v globálnom obchode, pričom vývoz tvorí značnú časť jeho Hrubého Domáceho Produktu. Vietnamské spoločnosti sa etablovali ako kľúčoví dodávatelia v celom rade priemyselných odvetví a krajina má dobrú pozíciu na to, aby v nadchádzajúcich rokoch pokračovala vo svojom raste ako exportná ekonomika.²⁴

1.5.3 Rozvíjajúce sa ekonomiky

Pandémia ovplyvnila takisto aj rozvíjajúce sa ekonomiky. Medzinárodný obchod bol narušený v dôsledku uzavretia hraníc, vývozných obmedzení a prerušenia dodávateľského reťazca spôsobeného pandémiou. To ovplyvnilo exportne orientované ekonomiky mnohých rozvíjajúcich sa krajín v Ázii, ktoré sa vo veľkej miere spoliehajú na obchod ako kľúčovú hybnú silu hospodárskeho rastu. Zníženie globálneho dopytu a prerušenia dodávateľských reťazcov viedli k zníženiu príjmov z vývozu a ekonomickým problémom pre tieto krajiny. Takisto pandémia vyvinula značné finančné a fiškálne tlaky na

²⁴ PRESS RELEASE. Vietnam's Economy Forecast to Grow by 6.3% in 2023, World Bank report says. In The World Bank. 13. 3. 2023. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/13/vietnam-s-economy-forecast-to-grow-by-6-3-in-2023-world-bank-report-says>

rozvíjajúce sa ekonomiky v Ázii. Vlády museli vyčleniť zdroje na opatrenia v oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálnej starostlivosti, čo viedlo k zvýšeniu verejných výdavkov a fiškálnym deficitom. Mnohé rozvíjajúce sa ekonomiky tiež čelili problémom pri riadení svojho verejného dlhu, kolísaniu výmenných kurzov a odlivu kapitálu, čo viedlo k zvýšenej finančnej zraniteľnosti. Ďalším dôležitým dôsledkom bolo prehĺbenie chudoby a nerovnosti v mnohých rozvíjajúcich sa ekonomikách v Ázii. Strata zamestnania, príjmu a živobytia neúmerne postihla zraniteľné skupiny obyvateľstva vrátane neformálnych pracovníkov, nízkokvalifikovaných pracovníkov a pracovníkov v neformálnom sektore. Výsledkom je zvýšená miera chudoby a prehlbujúca sa nerovnosť príjmov, čo pre tieto krajiny predstavuje sociálne a ekonomické problémy.²⁵

²⁵ LEMA, Karen. 'Developing Asia' to shrink for first time in nearly six decades: ADB. In Reuters. 15. 9. 2020. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-adb-economy-idUSKBN26603U>

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom diplomovej práce je preskúmať, ako pandémie COVID-19 ovplyvnila platobnú bilanciu piatich vybraných krajín. Konkrétne sme sa zamerali na 2 importné krajiny (Holandsko a Japonsko), 2 exportné krajiny (Nemecko a Vietnam) a rozvíjajúcu sa ekonomiku, Indonézia. Tieto krajiny boli vybrané najmä pre ich význam vo svetovom obchode. Takisto je zámerom pozrieť sa na krajiny s rôznou otvorenosťou ekonomiky a rozdielnou pozíciou v dodávateľskom reťazci. Importné krajiny Holandsko a Japonsko, sú lídrami, čo sa týka svetového importu, keďže spoločne vytvárajú viac ako 6 % svetového importu. Čo sa týka exportných krajín, Nemecko je tretou najväčšou exportnou krajinou na svete a jeho platobná bilancia má obrovský dopad na celosvetový obchod. Vietnam sa v súčasnosti dostáva do popredia medzi lídrami v exporte a štruktúra jeho platobnej bilancie sa značne odlišuje od Nemecka, práve to nám umožňuje porovnanie s dvoch exportných krajín. Medzi rozvíjajúcimi sa ekonomikami je vybraná Indonézia. Indonézia je súčasťou dodávateľského reťazca pre mnohé výkonné ekonomiky a predpokladaný vplyv bol dobre viditeľný.

Vedľajším cieľom diplomovej práce je zhodnotiť vývoj pandémie v čase a vplyv na kľúčové makroekonomické ukazovatele. Skúmali sme makroekonomické ukazovatele najmä kvôli ich prepojeniu na platobnú bilanciu. Platobná bilancia je dôležitou zložkou HDP, preto sme skúmali mieru rastu HDP, mieru nezamestnanosti, ktorá má vplyv na remitenčné toky a paritu kúpnej sily a takisto infláciu, ktorá je rovnako úzko spojená s paritou kúpnej sily. Dôležitá je analýza salda bežného účtu pre Čínu, Spojené Štáty Americké a Eurozónu.

Na splnenie hlavného cieľa sme si stanovili nasledujúce ciele.

- Rozdeliť krajiny medzi Importné, Exportné a Rozvíjajúce sa
- Spracovať a vhodne upraviť dáta zohľadniť ich špecifiká a Analyzovať pri bilanciách na bežných účtoch, kapitálových účtoch a finančných účtoch
- Analyzovať trendy vývoja makroekonomických premenných, platobných bilancií a jej jednotlivých zložiek
- Porovnávať dopad pandémie na jednotlivé krajiny, ktorými bolo Holandsko, Nemecko, Japonsko, Vietnam a Indonézia a preukázať ich vplyv na bežný účet, kapitálový účet a finančný účet. Takisto sme analyzovali jednotlivé zložky účtov a ich vývoj v kontexte vypuknutia a šírenia pandémie v globálnom meradle.

Na záver hodnotíme, ktorá krajina sa dokázala vysporiadať s pandémiou najlepšie a akým spôsobom. Je pre prácu dôležité kvantifikovať zmeny adaptácie jednotlivých krajín a ich hospodársku politiku a zahraničný obchod. Aj preto sa v diskusii pozeráme na najnovšie údaje a predikciu Medzinárodného Menového Fondu, ktorá sa zaoberá vývojom bilancií na bežnom účte do roku 2028.

3 Metodika práce a metody skúmania

Diplomová práca je vypracovaná na základe použitia niekoľkých metód, ktoré umožňujú splnenie hlavného a čiastkových cieľov. Údaje a dáta, sú získané z elektronických zdrojov, najmä z inštitúcií De Nederlandsche Bank, Ministry of Finance, JAPAN, CEIC, Deutsche Bundesbank, Bank Indonesia. Takisto sú využívané knižné zdroje najmä v prvej kapitole, aby sme vedeli aplikovať a vysvetliť nasledujúce údaje a ich vývoj v čase. Informácie sú nadobudnuté z týchto zdrojov:

- Knižné zdroje z knižnice Ekonomickej Univerzity v Bratislave
- Internetové zdroje (ekonomické časopisy, webové stránky ministerstiev financií a národných bánk, medzinárodný menový fond, vedecké práce)

Pri stanovených cieľoch boli použité tieto metódy:

- Metóda Analýzy – Analyzujeme saldá bežného účtu, finančného účtu a kapitálového účtu pri piatich vybraných krajinách
- Metóda Komparácie – Porovnávame predikcie spred obdobia pandémie s reálnymi dátami a takisto aj jednotlivé sledované subjekty a ich platobné bilancie, jednotlivé účty a zložky platobnej bilancie medzi sebou.

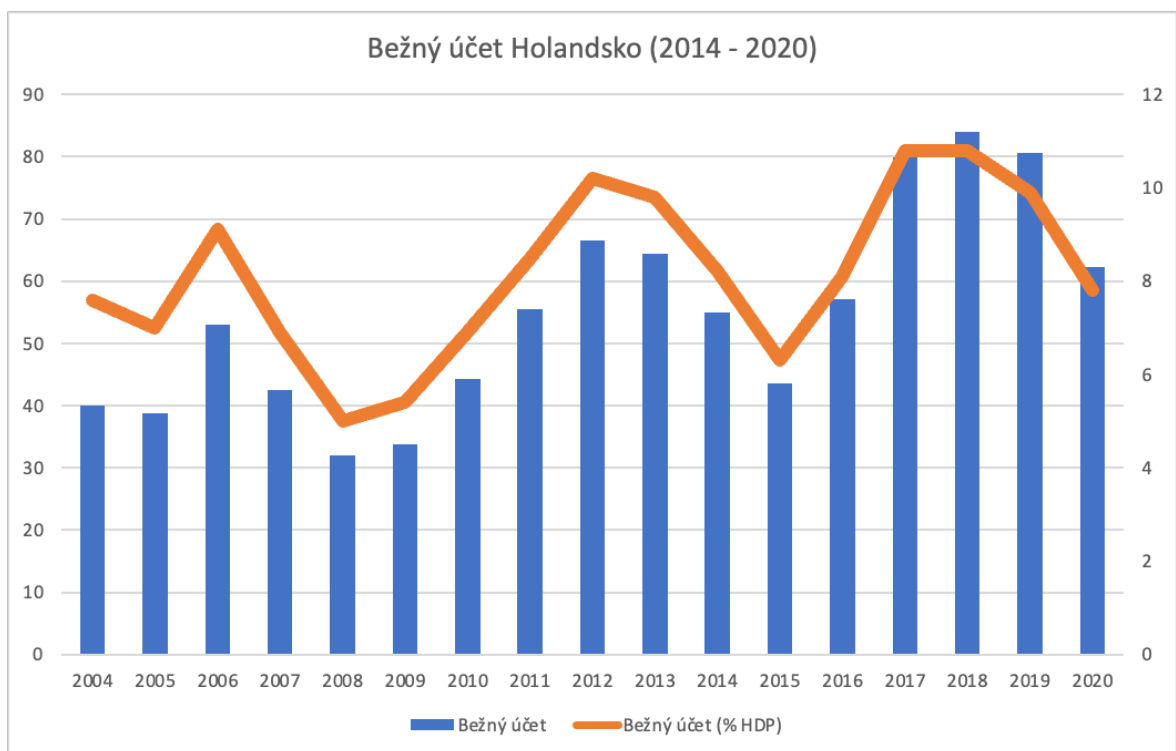
Metóda analýzy je ťažiskovou metódou pre našu diplomovú prácu. Pri vyhodnocovaní dát v kapitole jedna, sme využili deskriptívnu a diagnostickú analýzu, a to pri dátach ohľadom vplyvu pandémie na jednotlivé makroekonomické ukazovatele. Rovnako v kapitole jedna najmä pri predikciách OECD a MMF, využívame prediktívnu analýzu. Nosnou analytickou metódou v kapitole štyri je diagnostická analýza. Analyzujeme vývoj jednotlivých sald a platobných bilancií konkrétnych krajín. A takisto vplyv pandémie na vývoj v čase. Prediktívnu analýzu je využitá aj v kapitole diskusia, keďže venujeme pozornosť predpovedi medzinárodného menového fondu na vývoj sald bežného účtu do roku 2028.

Metóda komparácie bola využitá najmä pri porovnávaní jednotlivých výsledkov práce medzi konkrétnymi typmi ekonomík a aj medzi konkrétnymi krajinami. Takisto bola metóda komparácie využitá v diskusií, kde sme porovnávali predikciu vývoja sald bežného účtu do roku 2028.

4 Výsledky práce

4.1 Holandsko

Podľa najnovších údajov o holandskej platobnej bilancii dosiahol prebytok bežného účtu v roku 2020 62 miliárd EUR, čo zodpovedá 7,8 % hrubého domáceho produktu (HDP). Hoci to v porovnaní s rokom 2019 predstavovalo pokles o 2 percentuálne body, prebytok zostal nad 6 % hranicou stanovenou Európskou komisiou. Zníženie prebytku bežného účtu bolo primárne spôsobené nižšími tokmi čistých príjmov v súvislosti s priamymi investíciami z iných krajín. Napriek tomuto poklesu sa však obchodná bilancia za celý rok 2020 v porovnaní s predchádzajúcim rokom nezmenila. Celkovo tieto údaje naznačujú relatívne stabilnú výkonnosť holandského hospodárstva vzhľadom na globálne výzvy, ako je pandémia COVID-19 a medzinárodné obchodné napätie. Pokles prebytku bežného účtu si však môže vyžadovať ďalšie monitorovanie, najmä vzhľadom na hranicu stanovenú Európskou komisiou.

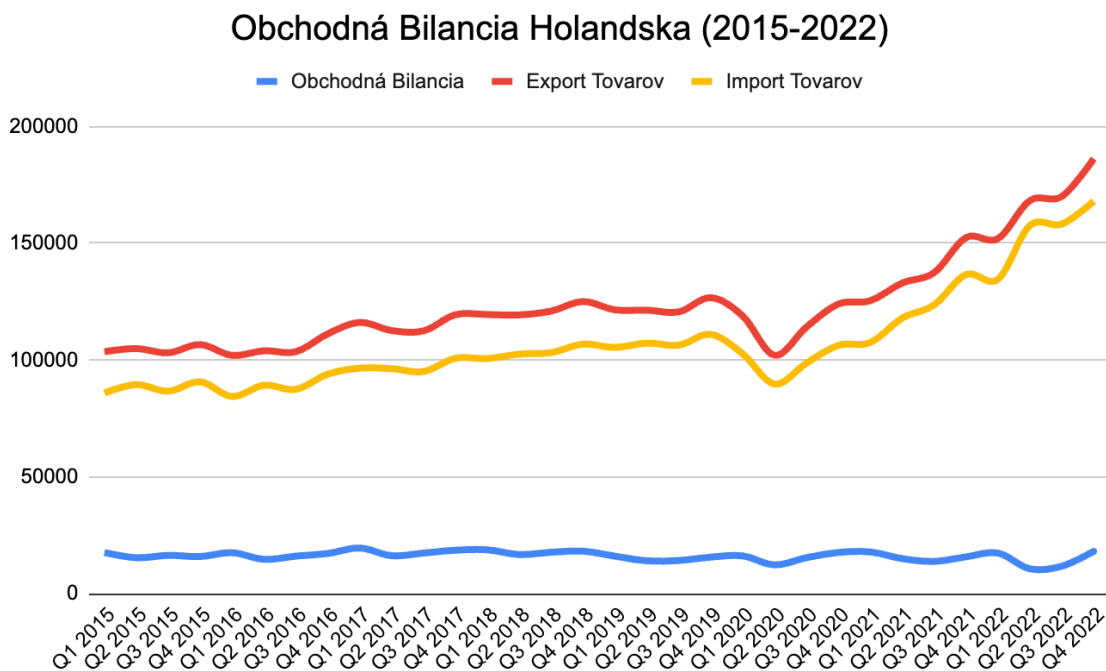
Graf 11. Bežný Účet Holandska (2014-2020)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z De Nederlandsche Bank

Holandská platobná bilancia za rok 2020 vykázala pokles bilancie vonkajších príjmov, ktorá dosiahla -9 miliárd EUR, čo zodpovedá -1,1 % hrubého domáceho produktu (HDP). V porovnaní s rokom 2019 predstavoval pokles o 12 miliárd EUR, spôsobený najmä nižšími príjmami z priamych investícií. Konkrétne, zisky zo zahraničných majetkových účastí vo všetkých štvrtrokoch 2020 prudko klesli, čo viedlo k celkovej hodnote -39 miliárd EUR za celý rok. Zisky realizované zahraničnými firmami z ich majetkových účastí v Holandsku boli počas roka tiež nižšie, ale s miernejším poklesom o 13 miliárd EUR. Na druhej strane, nižšie rozdelenie zisku holandskými investičnými fondmi predstavovalo určitú protiváhu, najmä v druhom štvrtroku. K poklesu prebytku bežného účtu prispeli okrem poklesu bilancie zahraničných výnosov aj bežné transfery, známe aj ako čisté sekundárne dôchodky. Saldo kleslo tak vo verejnej správe v dôsledku nižších daňových príjmov z príjmov a majetku, ako aj v súkromnom sektore v dôsledku jednorazového bežného transferu v prvom štvrtroku. Celkovo si Holandsko aj napriek poklesu prebytku bežného účtu udržalo v roku 2020 prebytok vo výške 62 miliárd EUR, čo zodpovedá 7,8 % HDP. Aj keď to bol pokles o 2 percentuálne body v porovnaní s rokom 2019, stále to prekročilo hranicu 6 % stanovenú Európskou komisiou. Obchodná bilancia sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom nezmenila.²⁶

²⁶ Dutch Current Account Surplus fell sharply in 2020. In DeNederlandscheBank [online]. Dostupné na: <https://www.dnb.nl/en/statistical-news/statistical-newsreleases-2021/dutch-current-account-surplus-fell-sharply-in-2020/#:~:text=De%20Nederlandsche%20Bank-,External%20income%20balance%20was%20significantly%20lower%20in%202020,2%2C%20net%20primary%20income>

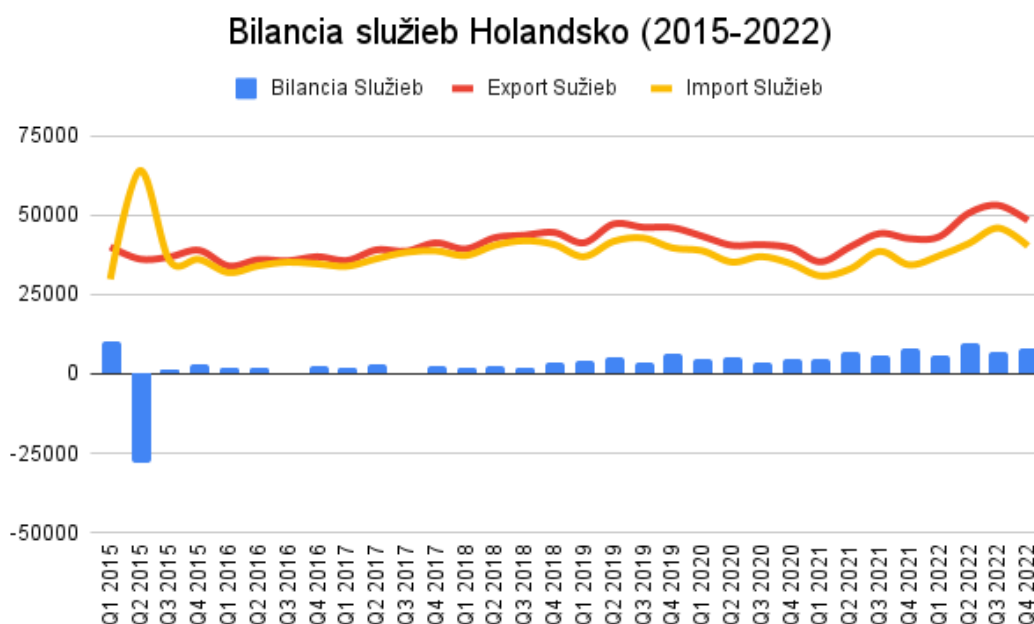
4.1.1 Bežný účet Holandska

Graf 12. Obchodná Bilancia Holandsko

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z De Nederlandsche Bank

Pandémia COVID-19 mala hlboký vplyv aj na obchodné toky. Pokles tovarových tokov bol najvýraznejší v druhom štvrťroku, po ktorom nasledovalo postupné oživenie. Pri pohľade na čísla vidíme, že zostatok na tovare v priebehu rokov kolíše. V Q1 2015 bol zostatok na tovare 17659 (mil. Eur), čo znamená prebytok. Tento prebytok sa v druhom a treťom štvrťroku toho istého roka znížil. V Q4 2015 bol zostatok na tovare 15933 (mil. Eur), čo je najnižšia hodnota v uvedenom období. Od roku 2016 do roku 2019 zostalo saldo tovarov relatívne stabilné, s určitými výkyvmi, ale vo všeobecnosti vykazovalo prebytok. V 2. a 3. štvrťroku 2019 sa však saldo na tovare výrazne znížilo a do 4. štvrťroka 2019 sa prebytok zmenil na deficit. V roku 2020 bola bilancia tovaru ovplyvnená pandémiou COVID-19 s výrazným poklesom v 2. štvrťroku, po ktorom nasledovalo postupné oživenie v 3. a 4. štvrťroku. V rokoch 2021 a 2022 zostalo saldo tovarov kladné, no postupne klesalo.

Graf 13. Bilancia služieb Holandska (2015-2022)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z De Nederlandsche Bank

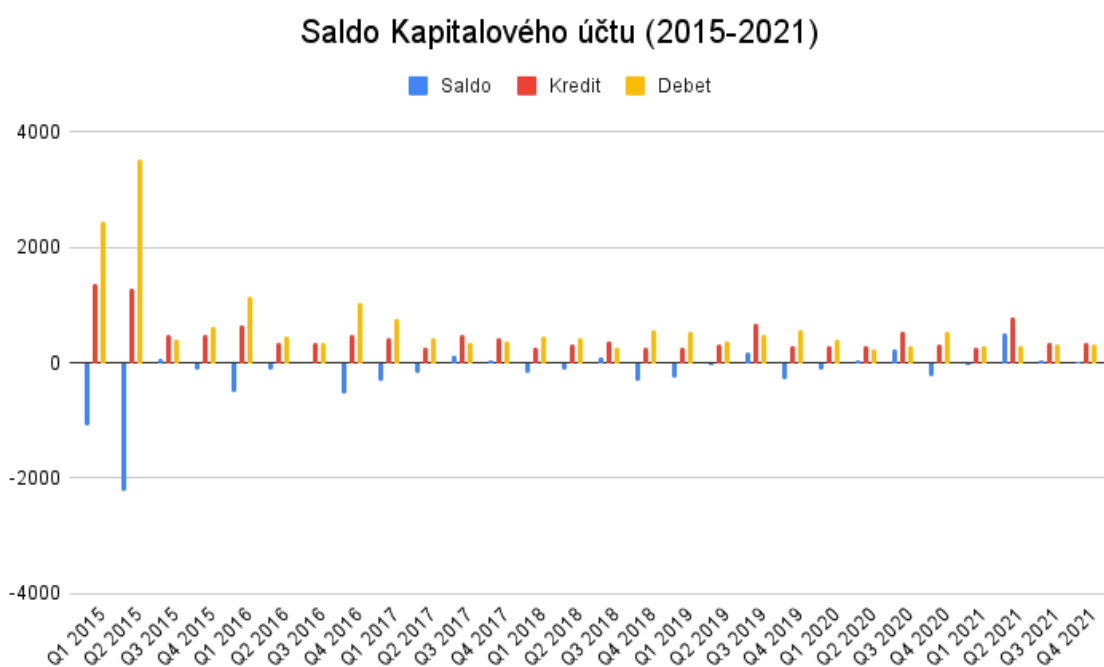
Na druhej strane dovozy a vývozy služieb zostali v prvom štvrtroku spočiatku vyššie ako v predchádzajúcom roku, potom však zaznamenali výrazný medziročný pokles, ktorý pretrvával až do štvrtého štvrtroka. Cestovné a kultúrne služby, ktoré majú pre holandskú ekonomiku veľký význam, patrili podľa očakávania medzi odvetvia, ktoré zaznamenali najvýraznejšie percentuálne poklesy v dovoze aj vývoze. Naopak, ostatné služby ako výskum a vývoj a finančné a obchodné služby zaznamenali menej výrazný pokles. Vplyv pandémie na obchodné toky bol spôsobený predovšetkým blokadami a cestovnými obmedzeniami, ktoré uvalili krajiny na celom svete s cieľom obmedziť šírenie vírusu, čo viedlo k narušeniu dodávateľských reťazcov a zníženiu dopytu po tovare a službách.

Z údajov je zrejmé, že Holandsko zaznamenalo v prvom štvrtroku (Q1) 2015 prebytok 10 202 (mil. Eur), čo naznačuje, že príjmy z exportovaných služieb boli vyššie ako výdavky na importované služby. V 2. štvrtroku 2015 sa však saldo služieb prepadlo do zápornej hodnoty, čo znamená, že krajina zaplatila viac za dovážané služby, ako prijala za služby vyvážané. Tento deficit pretrvával až do Q1 2016, kedy sa saldo vrátilo do kladnej hodnoty. Saldo služieb zostalo v rokoch 2016 až 2019 v kladnom pásme, aj keď s menšími výkyvmi. Napriek miernemu poklesu v roku 2020 zostalo saldo kladné. V priebehu roka 2021 saldo služieb oscillovalo, ale celkovo zostalo kladné. V roku 2022 došlo k určitému pokroku v bilancii služieb, najmä v 2. a 4. štvrtroku. Napriek tomu bolo v 3. štvrtroku stále vykázané záporné saldo.

Prebytok bežného účtu platobnej bilancie v poslednom štvrtroku 2020 predstavoval 14 miliárd EUR, čo zodpovedá 6,7 % HDP. V porovnaní s rovnakým štvrtrokom 2019 to však predstavovalo výrazný pokles o 9 miliárd EUR, ktorý prevýšil pokles zaznamenaný v predchádzajúcich troch štvrtrokoch, ktoré tiež zaznamenali nižšie prebytky. Prebytok obchodnej bilancie sa mierne zvýšil, keďže pokles dovozu tovarov (-4 %) prevýšil pokles vývozu (-2 %). Veľkú rolu v nízkom prebytku však zohralo nižšie rozdelenie zisku zo strany zahraničných dcérskych spoločností.²⁷

4.1.2 Kapitálový a Finančný účet Holandska

Ako už vieme, kapitálový účet zaznamenáva kreditné a debetné položky súvisiace s nevyrobenými nefinančnými aktívami a kapitálovými transfermi medzi rezidentmi a nerezidentmi. Sleduje nákupy a predaje nevyrobených nefinančných aktív, ako je predaj pôdy veľvyslanectvám alebo lízingové a licenčné zmluvy, ako aj prevod zdrojov na kapitálové účely bez toho, aby za to dostal akúkoľvek priamu ekonomickú hodnotu.

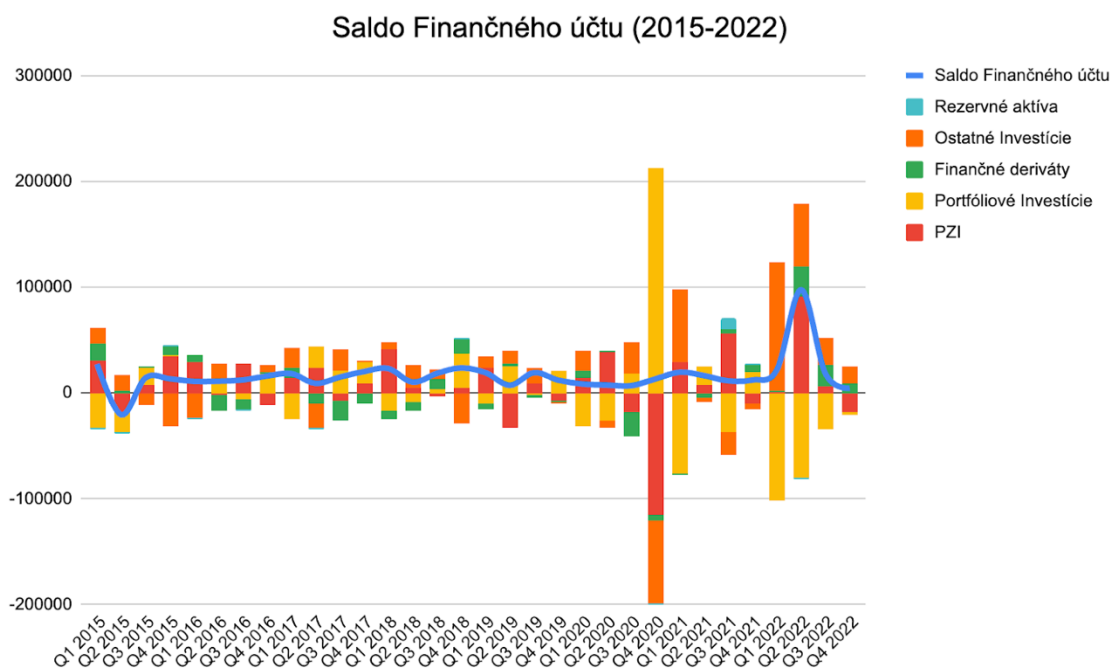
Graf 14. Saldo Kapitálového účtu.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z De Nederlandsche Bank

Holandský kapitálový účet platobnej bilancie zobrazuje kreditné a debetné položky za nevyrobené, nefinančné aktíva a kapitálové transfery medzi rezidentmi a nerezidentmi.

²⁷ Netherlands Current Account Balance. In CEICDATA.com [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/netherlands/current-account-balance>

Saldo na kapitálovom účte bolo v 1. štvrtroku 2015 záporné s deficitom 1088 (mil. Eur). Toto záporné saldo sa v 2. štvrtroku 2015 naďalej zvyšovalo a dosiahlo deficit 2232 (mil. Eur). Saldo na kapitálovom účte sa však v 3. štvrtroku 2015 zmenilo na kladné, pričom prebytok 65 (mil. Eur), čo naznačuje, že krajina počas tohto obdobia prijala viac prílevu kapitálu ako odlevu. Od roku 2016 do roku 2018 zostalo saldo na kapitálovom účte záporné, čo naznačuje, že krajina zažívala väčší odlev kapitálu ako prílev. Vyskytlo sa však niekoľko období kladných zostatkov, ako napríklad v 3. štvrtroku 2017 a v 3. štvrtroku 2018. Saldo na kapitálovom účte bolo v roku 2019 naďalej záporné s deficitom od -280 (mil. Eur) v Q4 do -41 (mil. Eur) v Q2. V roku 2020 saldo na kapitálovom účte kolísalo, v 3. štvrtroku bolo saldo kladné 239 (mil. Eur) a v 4. štvrtroku záporné -223 (mil. Eur). V roku 2021 sa saldo na kapitálovom účte zlepšilo s kladným saldom 512 (mil. Eur) v Q2 a malým kladným saldom 8 (mil. Eur) v Q4. V 1. a 3. štvrtroku však stále pretrvávali záporné saldá s deficitom -43 (mil. Eur) a 44 (mil. Eur). Celkovo kapitálový účet vykazoval v sledovanom období výkyvy a obdobia kladných aj záporných sald.

Graf 15. Saldo Finančného účtu. (2015-2022)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z De Nederlandsche Bank

Finančný účet zahŕňa všetky transakcie súvisiace so zmenami vlastníctva zahraničných finančných aktív a pasív, teda zahŕňa všetky finančné transakcie medzi domácou ekonomikou a ostatnými krajinami sveta. Z pohľadu vývoja salda finančného účtu

Holandska, môžeme vidieť nasledovné. V prvom štvrtroku roku 2015 sa saldo finančného účtu nachádzalo na úrovni 27 318 miliónov EUR, kde pozitívne prispela predovšetkým kategória portfóliových investícií (30 009 mil. EUR), zatiaľ čo negatívne viedla kategória finančných derivátov (-33 415 mil. EUR). V priebehu nasledujúcich štvrtrokov bolo saldo finančného účtu prevažne negatívne až do konca roka 2016. V tomto období sa kategória portfóliových investícií prevažne zmenšovala, zatiaľ čo kategória finančných derivátov a ostatných investícií rástla. Od začiatku roka 2017 sa situácia zmenila a saldo finančného účtu začalo byť prevažne pozitívne. Tento trend pokračoval až do konca roka 2022, s výnimkou niektorých štvrtrokov, ktoré zaznamenali negatívne saldo. V tomto období sa najväčšou kategóriou, ktorá pozitívne prispela k saldu finančného účtu, stali rezervné aktíva, zatiaľ čo najväčšou kategóriou, ktorá negatívne viedla, boli portfóliové investície. V poslednom štvrtroku roku 2022 sa saldo finančného účtu nachádzalo na úrovni 4532 miliónov EUR, kde kategória ostatných investícií prispela k pozitívnemu saldu (9438 mil. EUR), zatiaľ čo kategória finančných derivátov a rezervných aktív negatívne viedli.²⁸

4.2 Japonsko

Najväčším faktorom, ktorý prispel k zníženiu prebytku, bol nárast deficitu v službách, ktorý bol do značnej miery spôsobený poklesom prebytku v cestovnom ruchu. Odráža to vplyv pandémie na cestovný ruch, keďže počas roka bolo výrazne menej prichádzajúcich a odchádzajúcich cestujúcich. Znížil sa aj prebytok prvotných dôchodkov, najmä v dôsledku poklesu prebytku výnosov z portfóliových investícií. Na druhej strane sa zvýšil prebytok tovarov, čo bolo trochu prekvapujúce vzhľadom na celkový ekonomický dopad pandémie. To odzrkadľuje skutočnosť, že hoci vývoz poklesol v dôsledku poklesu zámorských ekonomík, dovoz klesol ešte viac, čo viedlo k vyššiemu prebytku tovarov. Finančný účet Japonska tiež zaznamenal pokles čistých pôžičiek, najmä v dôsledku poklesu čistých pôžičiek v rámci priamych investícií. Tento pokles je v súlade s trendom posledných rokov, keďže platby sa zvyšovali, zatiaľ čo príjmy zostali v podstate nezmenené. Napriek týmto zmenám zostala pozícia čistých aktív Japonska v porovnaní s predchádzajúcim rokom v podstate nezmenená.

Jednou z hlavných príčin poklesu bežného účtu bol nárast prebytku na tovaroch. Tento nárast možno vysvetliť poklesom dovozu, ktorý klesol rýchlejšie ako vývoz. V

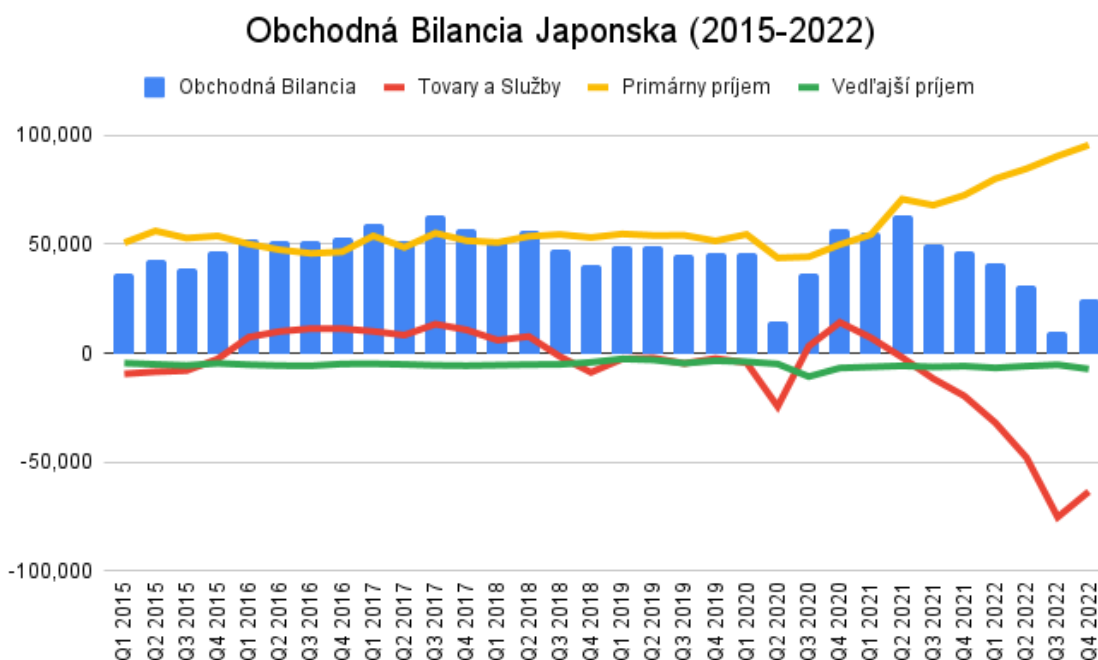
²⁸ Balance of Payments. In DeNederlandscheBank [online]. Dostupné na: <https://www.dnb.nl/en/statistics/dashboards/balance-of-payments/>

dôsledku toho sa zvýšil prebytok na tovare, čo pomohlo vyrovnať pokles v iných oblastiach bežného účtu. V roku 2020 zaznamenal prebytok tovarov výrazný nárast z 0,2 bilióna jenov v roku 2019 na 3,0 bilióna jenov. Vývoz sa znížili zo 75,8 bilióna jenov v roku 2019 na 67,4 bilióna jenov v roku 2020, predovšetkým v dôsledku poklesu vývozu dopravných zariadení do Európy a Severnej Ameriky. Naopak, údaje o dovoze klesli zo 75,6 bilióna jenov v roku 2019 na 64,4 bilióna jenov v roku 2020, najmä v dôsledku poklesu dovozu minerálnych palív z Blízkeho východu. Bolo to spôsobené poklesom cien ropy a znížením dopytu po palivách. Bližší pohľad na zmeny obchodných indexov odhaľuje, že pokles vývozu bol spôsobený predovšetkým znížením množstva, zatiaľ čo pokles dovozu bol spôsobený znížením cien aj množstva.

Na druhej strane, deficit služieb sa zvýšil v dôsledku viacerých faktorov. Došlo k výraznému poklesu prebytku cestovného ruchu, ktorý je kľúčovou zložkou sektora služieb. Pandémia COVID-19 mala hlboký vplyv na cestovný ruch, pričom mnohé krajiny zaviedli cestovné obmedzenia, aby obmedzili šírenie vírusu. To viedlo k prudkému poklesu prebytku cestovného ruchu, čo prispelo k zvýšeniu deficitu v službách. Okrem toho sa zvýšil aj deficit ostatných služieb, čo ešte viac prehĺbilo celkový deficit služieb. Deficit služieb zaznamenal výrazný nárast z 1,1 bilióna jenov v roku 2019 na 3,7 bilióna jenov v roku 2020. Stojí za zmienku, že tento nárast bol najvýraznejší od roku 1997, z ktorého sú k dispozícii porovnateľné údaje. Ďalšou zložkou bežného účtu, ktorá bola ovplyvnená, bola bilancia bežných transferov. Prebytok sa znížil najmä v dôsledku poklesu prebytku výnosov z portfóliových investícií. Pokles prebytku výnosov z portfóliových investícií možno pripísať viacerým faktorom vrátane nižších úrokových sadzieb a poklesu výnosov z investícií. Na záver možno povedať, že pokles prebytku bežného účtu možno pripísať niekoľkým faktorom, ktoré ovplyvnili jednotlivé zložky bežného účtu. Nárast prebytku na tovare pomohol vyrovnať pokles v iných oblastiach bežného účtu. Zvýšili sa však deficity služieb a druhotných dôchodkov, čo prispelo k celkovému zníženiu prebytku bežného účtu.²⁹

²⁹ Balance of Payments (Historical Data). In Ministry of Finance. JAPAN [online]. Dostupné na: https://www.mof.go.jp/english/policy/international_policy/reference/balance_of_payments/ebpnet.htm

4.2.1 Bežný účet Japonska

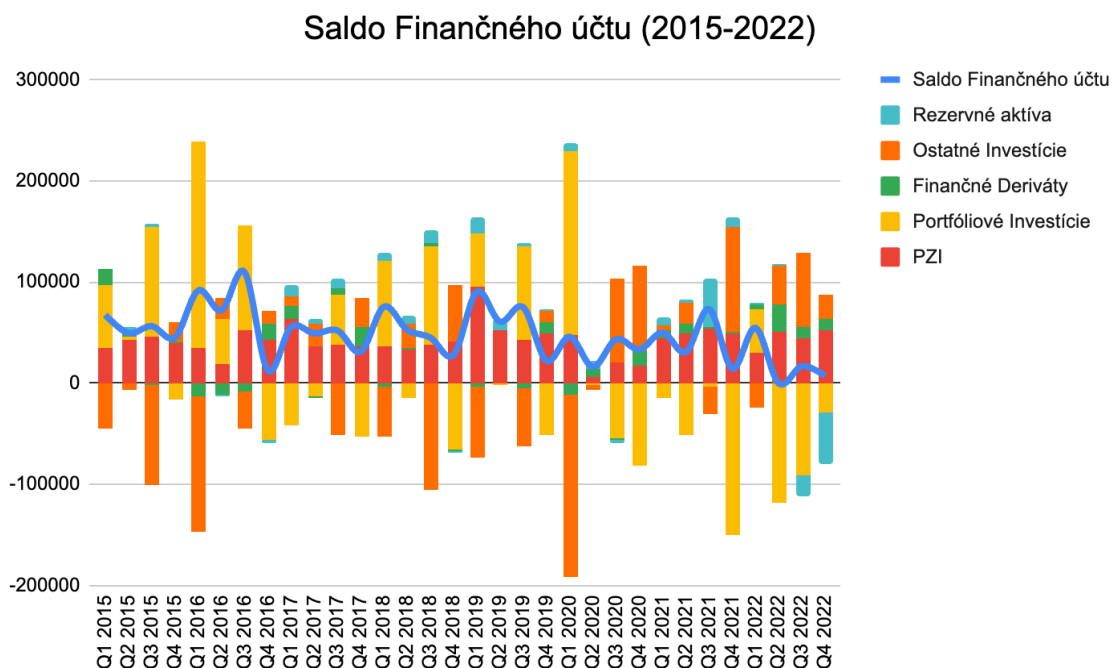
Graf 16. Obchodná bilancia Japonsko. (2015-2022)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Ministerstva Financii Japonska

Saldo bežného účtu Japonska bolo nestále, s rôznymi prebytkami a deficitmi v priebehu rokov. Najmä kvôli vysokej závislosti japonskej ekonomiky od vývozu, pretože export tvorí významnú časť HDP krajiny. V rokoch 2015 až 2018 bolo saldo väčšinou kladné, no v rokoch 2019 a 2020 sa zmenilo na záporné. Bilancia tovarov a služieb, ktorá je hlavným faktorom bilancie bežného účtu, bola z väčšej časti záporná, čo naznačuje, že Japonsko viac dovážalo ako vyvážalo. K saldu bežného účtu prispeli aj bilancie prvotných a druhotných dôchodkov, avšak v menšej miere ako bilancia tovarov a služieb. Zápornú bilanciu tovarov a služieb možno pripísať závislosti Japonska na dovážanej energii a surovinách, ako aj vysokým nákladom na japonské výrobky v porovnaní s výrobkami iných krajín, čo spôsobuje, že sú globálne menej konkurencieschopné. Pandémia COVID-19 ďalej ovplyvnila bilanciu bežného účtu Japonska, pričom bilancia tovarov a služieb bola výrazne zasiahnutá v dôsledku prerušenia obchodu a cestovného ruchu. Ovplyvnilo to aj bilanciu primárnych príjmov, keďže spoločnosti museli obmedziť svoje operácie, čo viedlo k zníženiu ziskov. Saldo bežného účtu v roku 2022 vykazuje pokračujúci pokles s väčším deficitom tovarov a služieb v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. Dôvody nie sú z údajov jasne zrejmé, ale pravdepodobnými faktormi sú prebiehajúca pandémia a globálne ekonomické podmienky. Saldo prvotných a sekundárnych príjmov zostalo kladné, ale ich

príspevky nestačili na vyrovnanie negatívneho vplyvu deficitu tovarov a služieb na saldo bežného účtu.³⁰

4.2.2 Finančný účet

Graf 17. Finančný účet Japonska.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Ministerstva Financíi Japonska

Saldo finančného účtu Japonska sa vzťahuje na čistý prílev alebo odliv kapitálových transakcií medzi Japonskom a zvyškom sveta. Tieto kapitálové transakcie zahŕňajú priame investície, portfóliové investície, finančné deriváty, ostatné investície a rezervné aktíva. Kladné saldo finančného účtu naznačuje, že existuje čistý prílev kapitálu do Japonska, zatiaľ čo záporné saldo znamená, že dochádza k čistému odlivu kapitálu z Japonska. Ak sa pozrieme na poskytnuté údaje, saldo finančného účtu Japonska medzi rokmi 2015 a 2022 výrazne kolísalo. V 1. štvrťroku 2015 malo Japonsko kladné saldo 67 615 miliárd jenov, ktoré sa zvýšilo na 91 684 miliárd jenov v 1. štvrťroku 2016, čo je najvyššie saldo za toto obdobie. Saldo sa však v 4. štvrťroku 2016 dostalo do záporu s hodnotou 12 602 miliárd jenov. V rokoch 2017 a 2018 zostalo saldo väčšinou kladné, ale v 4. štvrťroku 2018 sa výrazne znížilo na 27 822 miliárd jenov. Potom sa v rokoch 2019 a 2020 zvýšila, pričom v

³⁰ Japan Current Account Balance. In CEICDATA [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/japan/current-account-balance#:~:text=Japan%20Current%20Account%20recorded%20a,value%20of%2011.5%20USD%20bn>

prvom štvrtroku 2019 dosiahla 90 501 miliárd jenov, kým v štvrtom štvrtroku 2020 opäť klesla na 33 383 miliárd jenov. V posledných štyroch štvrtrokoch uvedených v údajoch zostalo saldo kladné s hodnotou 7 219 miliárd jenov v 4. štvrtroku 2022.

Jedným z dôvodov kolísania salda finančného účtu Japonska je jeho hospodárska politika, najmä menová. Japonská národná banka zaviedla niekoľko opatrení na stimuláciu ekonomiky a zabránenie deflácií, ako sú negatívne úrokové sadzby a kvantitatívne uvoľňovanie. Vďaka tejto politike sú japonské aktíva relatívne atraktívne pre zahraničných investorov, čo má za následok prílev kapitálu do Japonska. Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje bilanciu finančného účtu Japonska, je jeho obchodná bilancia. Japonsko je hlavným vývozcom tovaru a jeho obchodný prebytok tradične generuje významný prílev kapitálu. Japonský obchodný prebytok sa však v posledných rokoch znížil v dôsledku faktorov, ako je zhodnotenie jenu a pokles globálneho dopytu po japonských výrobkoch. Napokon, aj geopolitické udalosti a ekonomické podmienky v iných krajinách môžu ovplyvniť saldo finančného účtu Japonska. Napríklad obchodné napätie medzi USA a Čínou malo významný vplyv na globálne obchodné toky a investičné modely, čo následne ovplyvnilo saldo finančného účtu Japonska. Stručne povedané, výkyvy v bilancii japonského finančného účtu sú ovplyvnené kombináciou domácej hospodárskej politiky, obchodných modelov a globálnych ekonomických a politických podmienok.³¹

4.3 Vietnam

Vietnam si udržal obchodný prebytok vo svojej platobnej bilancii od roku 2016 do roku 2020. Prebytok tovarovej bilancie sa zvýšil z 11,94 miliardy USD v roku 2016 na takmer 30,59 miliardy USD v roku 2020, čo spôsobilo zvýšenie percentuálneho podielu tovarovej bilancie na HDP z 5,82 % v roku 2016 na 11,35 % v roku 2020. V dôsledku vplyvu pandémie sa však prebytok v roku 2021 v porovnaní s predchádzajúcim rokom znížil o viac ako 54 %. Tento prebytok bol spôsobený komparatívnou výhodou Vietnamu v zásobovaní tovarom a nevýhodou v poskytovaní služieb nerezidentom. Prebytok v bilancii tovaru výrazne prispel k hospodárskemu rastu Vietnamu vytvorením pracovných miest pre domácich obyvateľov, počas pandémie. Naznačuje však aj rozsah nadmernej ponuky tovarov a služieb vo vietnamskej ekonomike.

³¹ Balance of Payments (Historical Data). In Ministry of Finance. JAPAN [online]. Dostupné na: https://www.mof.go.jp/english/policy/international_policy/reference/balance_of_payments/ebpnet.htm

Na druhej strane bilancia služieb Vietnamu bola vždy deficitná, ale v menšom rozsahu ako bilancia tovarov. Pandémia výrazne ovplyvnila vietnamský export služieb, čo spôsobilo, že jeho hodnota klesla viac ako päťkrát z 19,92 miliardy USD v roku 2019 na 3,64 miliardy USD v roku 2021. Výsledkom je, že deficit bilancie služieb Vietnamu v roku 2021 prudko vzrástol na 15,76 miliardy USD, čo je približne 3,58-násobok deficitu z roku 2016. To spôsobilo, že obchodná bilancia Vietnamu sa po mnohých rokoch pretrvávajúceho prebytku prepadla do deficitu.³²

4.3.1 Bežný účet

Saldo bežného účtu dosiahlo svoj vrchol v roku 2020, ale v roku 2021 prudko kleslo v dôsledku dopadu pandémie. Prebytok zohral zásadnú úlohu v hospodárskom raste krajiny a pomohol vytvoriť priepasť medzi domácimi úsporami a investíciami. Keď domáce úspory prevýšili domáce investície, BÚ bol v prebytku a naopak. V skutočnosti môžu politici uprednostňovať, aby domáce úspory smerovali k vyšším úrovňam domácich investícií a nižším úrovňam zahraničných investícií. Je to preto, že výnosy z domáceho kapitálu sa môžu ľahšie zdaňovať v porovnaní s výnosmi zo zahraničných aktív. Okrem toho zvýšenie domáceho kapitálu môže viesť k zníženiu domácej nezamestnanosti a vytvoriť vyšší národný dôchodok v porovnaní s rovnakým prírastkom zahraničných aktív. Domáce investície jednej firmy môžu mať za následok aj priaznivé technologické vedľajšie účinky na iných domácich výrobcov, ktoré investičná firma nezachytí.

Nadmerné prebytky môžu byť problematické aj z politických dôvodov. Krajiny s výraznými prebytkami sa môžu stať predmetom diskriminačných dovozných prekážok zo strany obchodných partnerov, ktorí majú vonkajší deficit. Napríklad obchodný konflikt medzi USA a Čínou v roku 2018 bol čiastočne spôsobený obchodnými prebytkami Číny s USA. V dôsledku toho sa krajiny s prebytkami môžu snažiť zabrániť ich nadmernému rastu. V súčasnosti ministerstvo financií USA spolupracuje s vietnamskými úradmi na vypracovaní plánu s konkrétnymi opatreniami na riešenie základných príčin podhodnotenia vietnamskej meny a nadmerných vonkajších prebytkov.

Podľa informácií z vietnamjournal boli toky priamych investícií vo Vietname najstabilnejšie spomedzi všetkých medzinárodných investičných tokov s konzistentným prebytkom. Vietnam dostal v rokoch 2016 až 2021 viac ako 90 miliárd USD. Prílev PZI

³² NGUYEN V.H., Thi. Surplus in balance of payments and some policy recommendations for Vietnam. In Vietnam Journal. Dostupné na: <https://vietnamjournal.ru/2618-9453/article/view/105384>

(Priamych zahraničných investícií) zohral významnú úlohu pri vytváraní pracovných príležitostí a podpore exportu, pričom prispel k 72,33 % HDP Vietnamu v roku 2020 a 73,6 % jeho exportu v roku 2021. Aj keď mala pandémia mierny vplyv na prílev PZI počas obdobia blokovania, čoskoro potom opäť nabrala na sile. Väčšina podnikov pôsobiacich vo Vietname teda zostala nedotknutá pandémiou v roku 2020 a len mierne ovplyvnená v roku 2021. Vietnamskí investori investovali od roku 2016 do 3. štvrťroka 2021 takmer 3,06 miliardy USD do 730 zahraničných projektov PZI zameraných najmä na ťažbu a dobývanie, poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov, informácie a komunikáciu. Vietnamskí investori investovali v 31 krajinách a územiach, pričom väčšina investícií smerovala do Austrálie, Laosu, Nemecka, USA, Ruska a Kambodže.

Prebytok portfóliových investícií vo Vietname zaznamenal od roku 2016 do 3. štvrťroka 2021 výrazné výkyvy. Napriek prijatiu 7,81 miliardy USD v PI počas tohto obdobia, vietnamskí obyvatelia stiahli PI s relatívne nízkou hodnotou. Okrem toho z 23 štvrťrokov od 2016Q1 do 2021Q3 zahraniční investori v siedmich štvrťrokoch stiahli kapitál z vietnamského akciového trhu vo výške 2,61 miliardy USD alebo takmer 28 % z celkového zahraničného PI do Vietnamu. Počas prvého štvrťroka 2020 zahraniční investori stiahli viac ako 1,33 miliardy USD kvôli obavám o vietnamskú ekonomiku spôsobených pandémiou.³³

4.3.2 Finačný účet

Finančný účet Vietnamu sleduje transakcie súvisiace s investíciami a pôžičkami krajiny so zahraničnými nerezidentmi. Od 2016 do 3Q 2021 vykazoval vietnamský finančný účet sústavne prebytok a dosiahla 90,34 miliardy USD, čo bolo trikrát viac ako prebytok na bežnom účte. To naznačuje, že Vietnam sa stáva čoraz atraktívnejším pre medzinárodné kapitálové toky, najmä priame zahraničné investície (PZI). Prílev globálnych peňazí do Vietnamu však zostal nestály, čo spôsobilo, že prebytok finančnej bilancie kolísal medzi 8,2 a takmer 24 miliardami USD ročne. Spomedzi troch typov investičných tokov mali priame investície tendenciu byť najstabilnejšie, zatiaľ čo toky ostatných investícií (OI) boli najmenej stabilné. Keď je finančný účet v prebytku, vytvára to budúci nárok pre cudzincov na našich obyvateľov. Preto môže prebytok predstavovať riziko, keď sa toky zahraničného kapitálu obrátia alebo náhle poklesnú. V prípade Vietnamu bol prebytok výsledkom najmä priamych investícií. Preto, keď sú zahraničné ekonomické podmienky nepriaznivé alebo sa

³³Vietnam Current Account Balance. In CEICDATA [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/vietnam/current-account-balance>

ekonomické prostredie Vietnamu stane nestabilným (napr. odstávky výroby v dôsledku pandémie Covid-19), tento kapitálový tok by mohol zaznamenať značné výkyvy, ktoré silne ovplyvnia vývoz tovaru z Vietnamu (ktorý výrazne závisí od sektora PZI). ako už bolo analyzované).³⁴

4.4 Nemecko

Pandémia COVID-19 mala vplyv na celosvetovú ekonomiku a Nemecko nezostalo výnimkou. Svetové obchodné toky boli prerušené a mnohé krajiny upadli do hospodárskej recesie. Keďže je exportnou ekonomikou, sa dostalo do situácie, kde bolo nútené čeliť výzvam spôsobeným prerušením svetového obchodu a zhoršeným dopytom. Nemecko má vysoký obchodný prebytok a vysokú závislosť na vývoze. Pandémia však spôsobila výrazný pokles dopytu po nemeckých výrobkoch, čo malo vplyv na nemecký obchodný prebytok. Ďalším dôležitým faktorom, ktorý mal vplyv na nemeckú platobnú bilanciu, je zníženie zahraničného turizmu a príjmov z tohto odvetvia. Pandémia spôsobila výrazné obmedzenia cestovania a zhoršenie hospodárskej situácie mnohých krajín, čo malo negatívny vplyv na návštevnosť Nemecka a príjmy z turizmu. Rovnako ako pri vyššie spomínaných krajinách ako Španielsko a Francúzsko. Napriek týmto výzvam sa nemecká ekonomika rýchlo prispôbila novým podmienkam a vynaložila opatrenia na obmedzenie negatívneho vplyvu pandémie. Nemecká vláda zaviedla podporné opatrenia pre firmy a domácnosti, aby sa minimalizovali hospodárske straty a udržala sa stabilita v nemeckej ekonomike.

Nemecká Bundesbank uvádza že : „V roku 2020, sa prebytok bežného účtu znížil o 11,2 percentuálneho bodu na 7 % nominálneho hrubého domáceho produktu (HDP). V dôsledku pandémie sa prebytok bežného účtu v druhom štvrtroku prepadol na menej ako 5 % HDP. Prebytok sa však v druhej polovici roka v dôsledku globálneho šoku spôsobeného pandemiou čoskoro obnovil. Prebytky v obchode s tovarom a prvotné dôchodky boli počas sledovaného roka nižšie, zatiaľ čo saldo účtu služieb, ktoré je zvyčajne deficitné, sa počas sledovaného roka pohybovalo v mierne kladných číslach.“³⁵

V dôsledku prepadu zahraničného dopytu, utrpel nemecký export značne negatívny vplyv. Najmä v dôsledku nižších ziskov z nemeckých priamych investícií výrazne klesol prebytok prvotných dôchodkov. Osobitný vplyv sa prejavil na účte služieb v dôsledku

³⁴ NGUYEN V.H., Thi. Surplus in balance of payments and some policy recommendations for Vietnam. In Vietnam Journal. Dostupné na: <https://vietnamjournal.ru/2618-9453/article/view/105384>

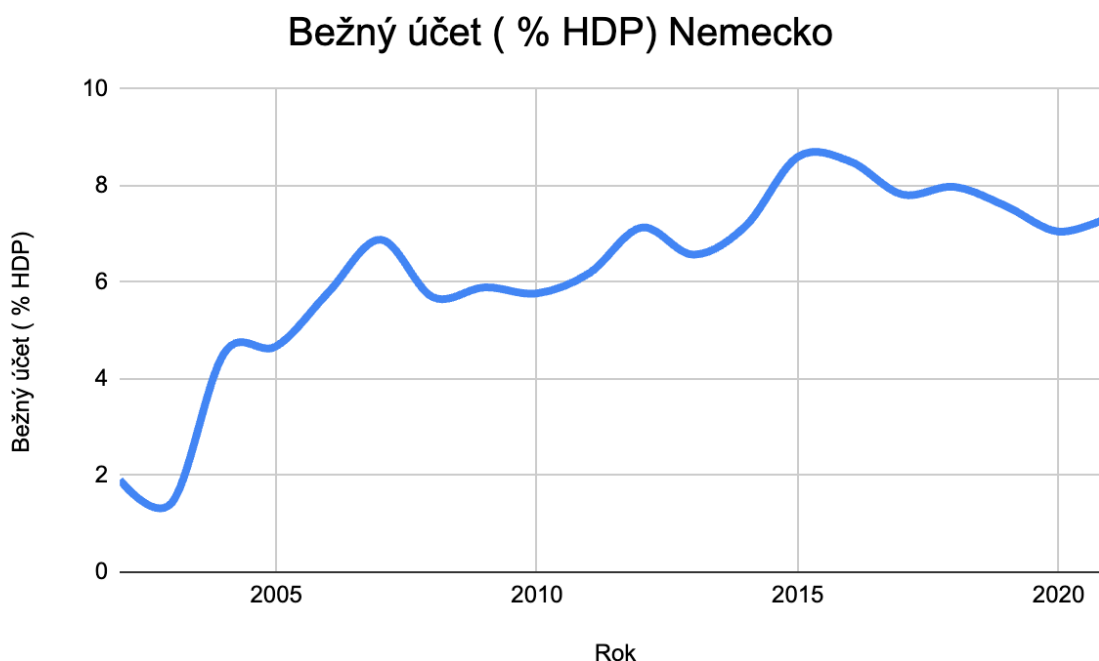
³⁵ German Balance of payments in 2020. In Deutsche Bundesbank [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/resource/blob/863792/3aeb0ee8fd49d167c7a3fec048a6f04b/mL/2021-03-zahlungsbilanz-data.pdf>

nižšieho deficitu cestovného. Pokles úspor bol vyvolaný prepados štátneho rozpočtu do deficitu, čo bolo predovšetkým odrazom komplexných opatrení štátnej pomoci realizovaných v tomto období. Kapitálové toky v ekonomike sú tiež odrazom úsporného a investičného správania ekonomiky. Z hľadiska rozhodnutí o cezhraničných investíciách a financovaní zohrávali v tomto kontexte dôležitú úlohu rastúca diverzifikácia investícií, pokračujúca globalizácia v rámci podnikového sektora a najmä meniace sa politické riziká a opatrenia menovej politiky, aby sa tieto rozhodnutia uľahčili.

V dôsledku toho, že finančné korporácie presunuli niektoré finančné služby, ktoré predtým poskytovali v Spojenom kráľovstve, do nemeckej skupiny, ovplyvnilo to predovšetkým hrubé údaje jednotlivých položiek platobnej bilancie. Celkový objem čistého vývozu kapitálu z Nemecka v minulom roku bol 22 712 miliárd eur, čo je podstatne viac ako objem vývozu kapitálu v predchádzajúcom roku (204 miliárd eur). V súvahe došlo k odlevu zdrojov v dôsledku obchodov s cennými papiermi, ostatných investícií a finančných derivátov. Pokiaľ ide o ostatné investície, Nemecko zaznamenalo za posledný rok výrazný nárast svojich pohľadávok voči Európskej centrálnej banke (ECB) v rámci TARGET2. Priame investície zaznamenali po prvýkrát od roku 2003 marginálny čistý kapitálový import.³⁶

³⁶ German Balance of payments in 2020. In Deutsche Bundesbank [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/resource/blob/863792/3aeb0ee8fd49d167c7a3fec048a6f04b/mL/2021-03-zahlungsbilanz-data.pdf>

4.4.1 Bežný účet

Graf 18. Bežný účet (% HDP) Nemecko

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z <https://data.worldbank.org/>

V roku 2020 prebytok bežného účtu Nemecka klesol o 26,5 miliardy EUR na 232 miliárd EUR. Vo vzťahu k nominálnemu HDP to zodpovedá a pokles o $\frac{1}{2}$ percentuálneho bodu na 7 %. Prijaté opatrenia na zadržanie pandémie vyvolali nezvyčajné výkyvy v bežnom účte Nemecka v priebehu roka. V druhom štvrtroku sa prebytok znížil zo 7 % do konca až na hranicu 5 %. V druhom polroku sa, ale rýchlo odrazila a ustálil sa na viac ako 8 % HDP v štvrtom štvrtroku.

Keby sme sa pozreli na jednotlivé bilancie bežného účtu. Zistili by sme, že obchodná bilancia výrazne klesla najmä kvôli zníženiu zahraničného obchodu. Príjmy a výdavky v službách účtu, ktoré sú v Nemecku tradične deficitné, boli takmer vyvážené. Rozhodujúci bol nižší deficit v zahraničnom cestovnom ruchu, ktorí odrážali obmedzenia cezhraničného cestovania vyplývajúce z pandémie. Čo sa týka bilancie bežných transferov, pozorovali sme výrazný pokles najmä v dôsledku nižších príjmov z priamych zahraničných investícií Nemecka. Tieto tendencie vo veľkej miere pokračovali až do konca roka. V dôsledku toho sa jednorazový vývoj na nedokázal v plnej miere normalizovať, aj keď celkový štvrtý štvrtrok saldo mierne prevýšilo hodnotu z minulého roka. Podľa údajov zo sveta Trade Monitor, ktorý zverejnil *Central Planbureau*, objem svetového obchodu klesol takmer rovnako prudko ako pri finančnej kríze v roku 2008. Pokles medzinárodného obchodu s

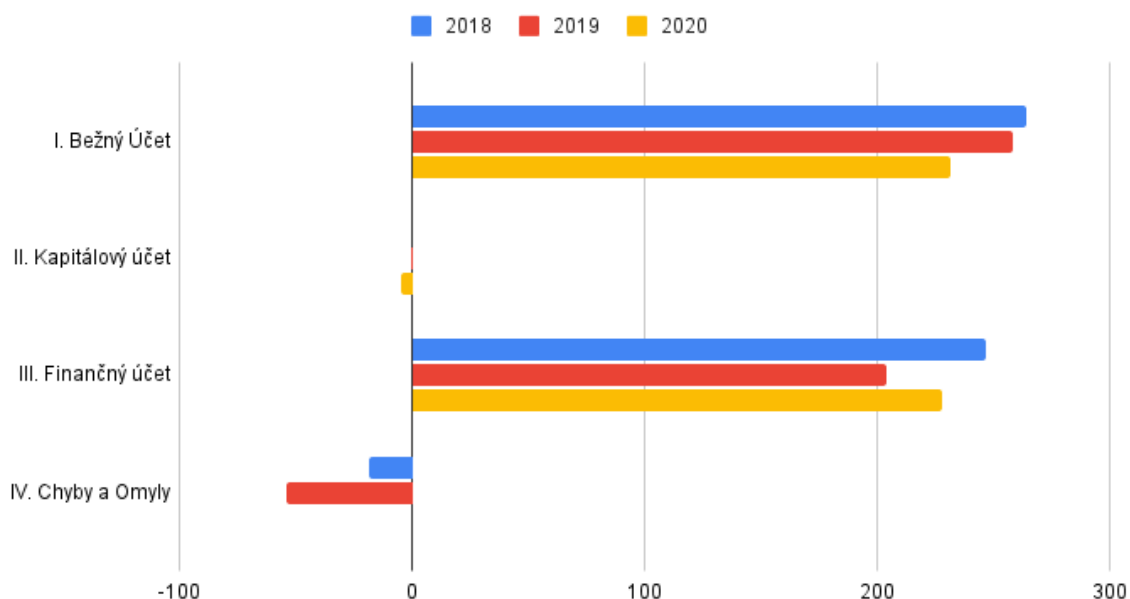
tovarom bol však výrazne rýchlejší a následné zotavenie takisto. Kým obchodný šok zasiahol prakticky všetky partnerské krajiny Nemecka súčasne, napríklad Čína zaznamenala silnejšie a rýchlejšie oživenie. Výrazný pokles cien medzi produktov komodít, najmä ropy, poskytol nemeckej ekonomike úľavu. Sud Brentu ropy stál v priemere niečo cez 42 USD 2020 – zhruba o tretinu menej ako v predchádzajúcom roku. Vývoz tovaru v dôsledku toho prudko klesol a tým pádom sa dočasne prerušili prevádzky medzinárodných dodávateľských reťazcov.³⁷

4.4.2 Kapitálový účet

Prebytok bežného účtu Nemecka v roku 2020 bol vyrovnaný čistým vývozom kapitálu vo výške 227,5 miliardy eur. Napriek tomu, že nerezidentskí investori nakupovali nemecké cenné papiere, rezidenti uskutočňovali väčšie nákupy zahraničných aktív, čo viedlo k celkovému odlevu zdrojov. To bolo ovplyvnené aj transakciami s finančnými derivátmi a inými investíciami, ktoré prispeli k ďalšiemu odlevu zdrojov. Na druhej strane priame investície zaznamenali prílev a odlev zdrojov približne v rovnakej miere. Neistota súvisiaca s pandemiou výrazne ovplyvnila nemecké kapitálové toky v roku 2020. Táto neistota bola obzvlášť vysoká v prvej polovici roka, keď vrcholil hospodársky pokles spôsobený pandemiou. Po masívnych intervenciách menovej politiky a rozsiahlych vládnych podporných opatreniach spolu s následným pokrokom vo vývoji vakcín sa však ekonomiky a finančné trhy začali v druhej polovici roka zotavovať. To viedlo k obnoveniu pozitívnych tendencií, pričom nemecký finančný účet vykazoval významný vplyv na portfóliové investície a ostatné investície. Okrem toho nemecké pohľadávky TARGET2 po poklese v predchádzajúcom roku opäť vzrástli. Faktory, ktoré determinovali saldo bežného účtu, boli ovplyvnené fundamentálnymi ekonomickými faktormi krajiny vrátane dopadov pandémie a opatreniami menovej a vládnej politiky na riešenie situácie. Okrem týchto faktorov ovplyvnilo brexit aj vnútro skupinové premiestnenie obchodných segmentov finančného sektora zo Spojeného kráľovstva do Nemecka na finančný účet Nemecka, hoci v obmedzenom rozsahu. Hrubé cezhraničné kapitálové toky boli ovplyvnené, ale zostatky boli ovplyvnené len okrajovo.

³⁷ Current Account Balance (% of GDP) - Germany. In The World Bank [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.GD.ZS?locations=DE>

Platobná Bilancia Nemecko (2018-2020)

Graf 19. Platobná bilancia Nemecko.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Deutsche Bundesbank

Čistý vývoz kapitálu z portfóliových investícií v Nemecku 42,5 miliardy EUR, čo bola najnižšia hodnota od roku 2011. Tento pokles je pozoruhodný vzhľadom na výrazný nárast kapitálových tokov oboma smermi. Domáci investori poháňali čistý export kapitálu, keď zvýšili svoje držby zahraničných cenných papierov v súvahe o 186,5 miliardy EUR, po náraste o 137 miliárd EUR v predchádzajúcom roku. K tomuto trendu výrazne prispel nákup zahraničných akcií a akcií podielových fondov v mimoriadnych objemoch vo výške 66 miliárd EUR, resp. 64,5 miliardy EUR rezidentskými investormi. Svoju úlohu v tom mohla zohrať nadvýkonnosť niektorých zahraničných finančných trhov, najmä akciových trhov v Spojených štátoch a Číne. Okrem toho rezidentskí investori nakúpili zahraničné dlhové cenné papiere v čistom vyjadrení v celkovej hodnote 56 miliárd EUR, z čoho 54 miliárd EUR tvorili dlhopisy. Akvizícia dlhopisov od zahraničných emitentov približne zodpovedala úrovni predchádzajúceho roka, no ťažisko sa presunulo z papierov denominovaných v eurách na dlhopisy v cudzej mene. Zmena v správaní investorov je pravdepodobne spôsobená pomerne vysokými výnosmi dlhopisov v niektorých tretích krajinách. Zhodnocovanie eura voči mnohým ďalším hlavným menám, ako sú americký dolár, jen a libra šterlingov, však v priebehu roka 2020 malo negatívny vplyv na výnosy prepočítané na eurá. Približne jedna štvrtina celkových investícií do zahraničných dlhopisov bola v amerických papieroch, čo zhruba odzrkadľuje nákupy zahraničných akcií. Papiere peňažného trhu nehrali významnú úlohu v nemeckých investíciách v zahraničí, akvizície

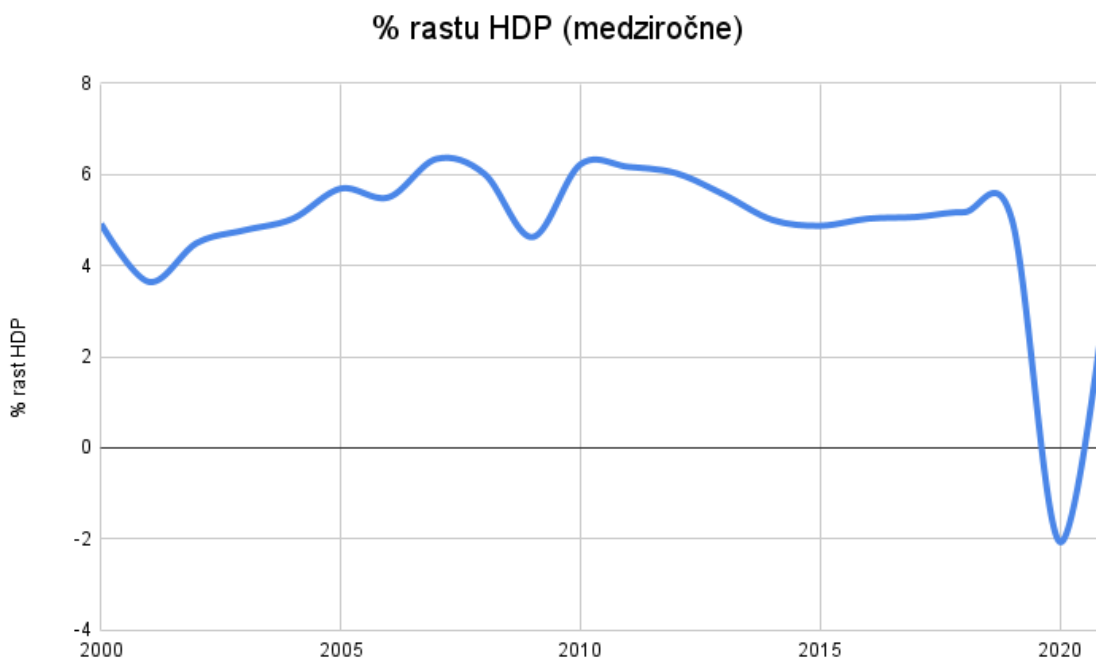
dosiahli len 2 miliardy eur. Primárnymi nákupcami zahraničných dlhových nástrojov boli podniky vrátane investičných spoločností a poisťovacích spoločností, ako aj domácnosti.

V roku 2018 bola najvyššia hodnota na bežnom účte, ktorý mal hodnotu 264,2 miliárd EUR. Finančný účet bol druhý s hodnotou 246,5 miliárd EUR, zatiaľ čo kapitálový účet mal iba minimálnu hodnotu 0,7 miliárd EUR. Hodnota chýb a omylov bola záporná, s hodnotou -18,3 miliárd EUR. V roku 2019 sa hodnota bežného účtu znížila na 258,6 miliárd EUR, čo môže naznačovať pokles objemu zahraničného obchodu Nemecka. Finančný účet sa znížil na 203,8 miliárd EUR a kapitálový účet bol záporný, s hodnotou -0,5 miliárd EUR. Hodnota chýb a omylov sa výrazne zhoršila a bola -54,3 miliárd EUR. V roku 2020 sa hodnota bežného účtu ešte viac znížila na 231,9 miliárd EUR, čo môže znamenať ďalší pokles zahraničného obchodu. Finančný účet sa zlepšil a mal hodnotu 227,6 miliárd EUR. Kapitálový účet bol záporný s hodnotou -4,8 miliárd EUR a hodnota Chýb a omylov bola pozitívna a dosiahla hodnotu 0,5 miliárd EUR.³⁸

4.5 Indonézia

Indonézia je považovaná za rozvíjajúcu sa ekonomiku vďaka niekoľkým faktorom, ktoré prispievajú k jej ekonomickému rastu a rozvojovému potenciálu. Medzi tieto faktory patrí veľká a rastúca populácia, bohatstvo prírodných zdrojov, strategická geografická poloha, ekonomické reformy a vládne politiky, rastúca stredná trieda, diverzifikovaná ekonomika a rastúca urbanizácia.

³⁸ Balance of payment. In Deutsche Bundesbank Eurosystem [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/en/statistics/external-sector/balance-of-payments/balance-of-payments-776588>

Graf 20. % rast HDP (medziročne).

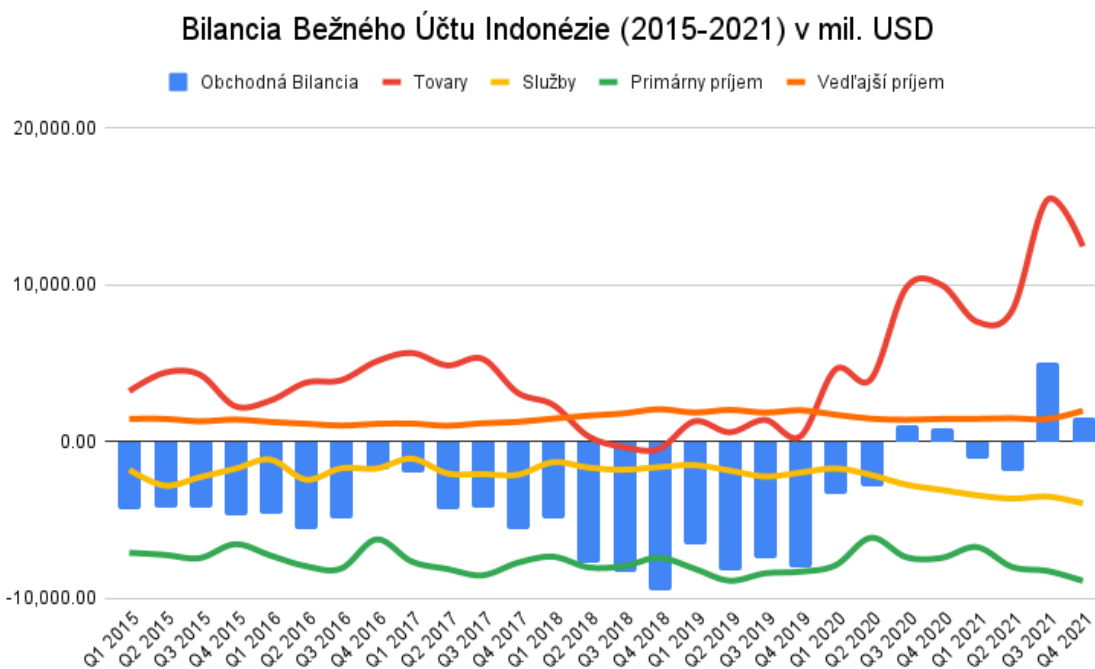
Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z worldbank.org

Rast HDP v Indonézii vykazoval v priebehu rokov zmiešaný trend. Začiatkom roku 2000 zaznamenala Indonézia mierny rast HDP v rozmedzí od 3,64 % do 4,92 %, keď sa zotavila z ázijskej finančnej krízy. Od roku 2004 do roku 2010 bola Indonézia svedkom vzostupného trendu rastu HDP, ktorý sa pohyboval od 5,03 % do 6,35 %, podporovaný priaznivými globálnymi ekonomickými podmienkami a silným domácim dopytom. Rast sa však od roku 2013 začal spomaľovať, čiastočne v dôsledku vonkajších faktorov, ako je spomalenie globálneho dopytu a klesajúce ceny komodít. Od roku 2014 do roku 2019 zostal rast HDP Indonézie v rozmedzí 4,87 % až 5,17 %, pričom čelil výzvam, ako je spomaľujúca sa globálna ekonomika a štrukturálne obmedzenia. V roku 2020 zaznamenala Indonézia pokles rastu HDP o -2,06 % v dôsledku pandémie COVID-19. V roku 2021 sa rast HDP Indonézie vrátil na 3,69 %, keď sa krajina postupne zotavovala z dopadov pandémie. Príčiny kolísavého rastu HDP v Indonézii v priebehu rokov možno pripísať kombinácii domácich a vonkajších faktorov vrátane globálnych ekonomických podmienok, cien komodít, domáceho dopytu, úrovne investícií, štrukturálnych výziev a politických reakcií. Snahy o riešenie štrukturálnych obmedzení, implementácia reforiem a zvládanie vonkajších otrasov budú aj naďalej kľúčovými determinantmi budúcich vyhládok rastu HDP Indonézie.

Veľká populácia Indonézie predstavuje významný spotrebiteľský trh a potenciálnu pracovnú silu, ktorá môže poháňať domáci dopyt a hospodársky rast. Jeho bohaté prírodné zdroje vrátane uhlia, nerastov, palmového oleja, dreva a rybného hospodárstva navyše ponúkajú príležitosti pre exportne orientované odvetvia, ktoré prispievajú k hospodárskemu rastu. Strategická geografická poloha Indonézie v juhovýchodnej Ázii poskytuje prístup k hlavným lodným trasám a blízkosť k veľkým ekonomikám, ako sú Čína, India a Austrália. Táto poloha ponúka príležitosti pre obchod a investície, vďaka čomu je Indonézia dôležitým hráčom v regionálnej a globálnej ekonomike. Indonézia zaviedla ekonomické reformy a vládne politiky zamerané na zlepšenie investičného prostredia, prilákanie zahraničných investícií a podporu hospodárskeho rastu. Tieto snahy zahŕňajú rozvoj infraštruktúry, dereguláciu, investičné stimuly a opatrenia na uľahčenie podnikania, ktoré vytvárajú priaznivé prostredie pre podniky a investorov. Rastúca stredná trieda v Indonézii s rastúcou kúpnu silou poháňa domácu spotrebu a dopyt po tovaroch a službách. To predstavuje príležitosti pre podniky, ako sa postarať o rastúcu strednú triedu, čo prispieva k hospodárskemu rastu. Rastúca urbanizácia v Indonézii, keď sa značná časť obyvateľstva sťahuje do miest pri hľadaní lepších príležitostí, môže viesť k zvýšeniu ekonomickej produktivity, spotreby a investícií do mestskej infraštruktúry. Napriek výzvam, ako sú medzery v infraštruktúre, zložitosť právnych predpisov, nerovnosť príjmov a chudoba, sa Indonézia považuje za rozvíjajúcu sa ekonomiku s významným potenciálom rastu v nasledujúcich rokoch. Pokračujúce snahy riešiť tieto výzvy a využiť svoje silné stránky ďalej posilňujú postavenie Indonézie ako rozvíjajúcej sa ekonomiky s pozitívnym výhľadom na hospodársky rast a rozvoj.³⁹

³⁹ Special Data Dissemination Standart. BI.GO.DI. Dostupné na <https://www.bi.go.id/en/statistik/sdds/Default.aspx>

4.5.1 Bežný účet

Graf 21. Bilancia Bežného Účtu Indonézie.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Bank Indonesia

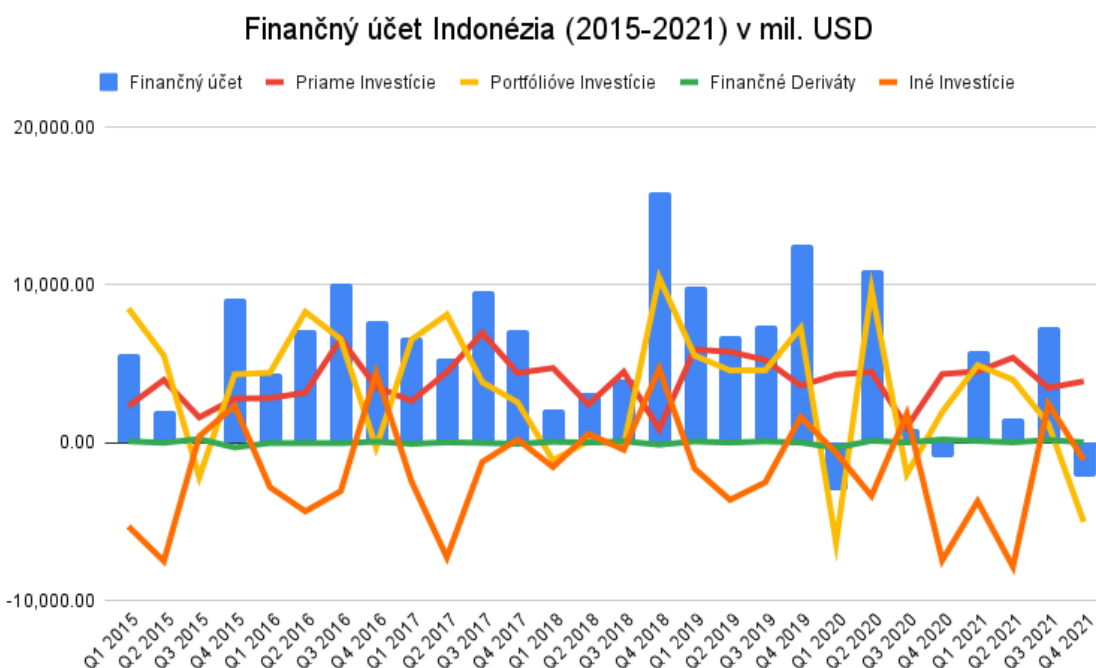
Na základe údajov z “Bank Indonesia” vieme sledovať trendy na jednotlivých účtoch. Čo sa týka tovarovej bilancie, v 1. štvrťroku 2015 mala Indonézia deficit tovaru vo výške -4 314 miliónov dolárov, ktorý sa v 4. štvrťroku 2018 zvýšil na -9 531 miliónov dolárov, čo naznačuje prehlbujúci sa obchodný deficit. V 3. štvrťroku 2020 a vo 4. štvrťroku 2020 však došlo k výraznému zlepšeniu, pričom Indonézia zaznamenala prebytky tovaru vo výške 997 miliónov dolárov, respektíve 850 miliónov dolárov. Tento trend pokračoval aj v Q1 2021 a Q2 2021 s tovarovými prebytkami vo výške -1 140 miliónov dolárov a -1 881 miliónov dolárov, čo naznačuje pozitívny vývoj obchodnej bilancie v posledných rokoch.

Bilancia služieb odráža čistý export služieb, ako je cestovný ruch, doprava a finančné služby. Indonézia počas celého obdobia sústavne zaznamenávala deficit služieb. V prvom štvrťroku 2015 bol deficit služieb -1 823 miliónov dolárov, ktorý sa v treťom štvrťroku 2019 zvýšil na -2 246 miliónov dolárov, čo naznačuje prehlbujúci sa deficit. V 3. štvrťroku 2020 a 4. štvrťroku 2020 však došlo k miernemu zlepšeniu s deficitom služieb vo výške -2 768 miliónov dolárov a -3 105 miliónov dolárov. V Q1 2021 a Q2 2021 boli deficity služieb -3 446 miliónov dolárov a -3 660 miliónov dolárov, čo naznačuje pokračujúci deficit v bilancii služieb.

Saldo primárnych príjmov zahŕňa príjmy získané obyvateľmi krajiny z investícií v zahraničí, ako sú dividendy, úroky a mzdy. Indonézia počas celého obdobia sústavne zaznamenávala deficit primárnych príjmov. V prvom štvrťroku 2015 bol deficit primárnych príjmov -7 116 miliónov dolárov, ktorý sa v 4. štvrťroku 2019 zvýšil na -8 324 miliónov dolárov, čo naznačuje prehĺbujúci sa deficit. V 1. štvrťroku 2021 a v 2. štvrťroku 2021 však došlo k miernemu zlepšeniu, pričom deficit primárnych príjmov predstavoval -6 753 miliónov dolárov a -8 023 miliónov dolárov, čo naznačuje pokračujúci deficit v bilancii primárnych príjmov.

Indonézia počas celého obdobia sústavne zaznamenávala prebytok v bilancii sekundárnych príjmov. V prvom štvrťroku 2015 bol prebytok sekundárnych príjmov 1 428 miliónov dolárov, čo sa zvýšilo na 1 974 miliónov dolárov v 4. štvrťroku 2019, čo naznačuje pozitívny trend. V Q1 2021 a Q2 2021 boli prebytky sekundárnych príjmov 1 432 miliónov dolárov, respektíve 1 465 miliónov dolárov, čo naznačuje pokračujúci prebytok v bilancii sekundárnych príjmov.⁴⁰

4.5.2 Finančný účet

Graf 22. Finančný účet Indonézie.

⁴⁰ Current Account Surplus Continues, External Resilience Maintained. Bank of Indonesia. Dostupné na : https://www.bi.go.id/en/publikasi/ruang-media/news-release/Pages/sp_2413422.aspx

Čo sa týka vývoju na finančnom účte Indozenie tak údaje o priamych zahraničných investíciách ukazujú, extrémnu volatilitu. Začali na 5 611 miliónoch USD v 1. štvrťroku 2015, vyvrcholilo na 15 875 miliónoch USD v 4. štvrťroku 2018 a potom kleslo na -2 195 miliónoch USD v 4. štvrťroku 2021. Priame investície zaznamenali počas tohto obdobia pozitívny aj negatívny rast, čo naznačuje zmeny v príleve zahraničných investícií do Indonézie. Portfóliové investície tiež vykazovali výkyvy, ale vo všeobecnosti majú rastúci trend. Začínala na 2 319 miliónoch USD v 1. štvrťroku 2015, najvyššiu úroveň dosiahla na 6 968 miliónoch USD v 3. štvrťroku 2017 a zostala relatívne stabilná okolo 3 000 – 5 000 miliónoch USD až do 2. štvrťroka 2021. Portfolio Investment zahŕňa investície do akcií, dlhopisov a iných cenných papierov a údaje naznačujú že o indonézske finančné trhy je stabilný záujem zahraničných investorov.

Finančné deriváty, ktoré zahŕňajú opcie, futures a iné derivátové zmluvy, vykazujú zmiešaný trend. V 1. štvrťroku 2015 začala na 8 509 miliónoch USD, najnižšiu úroveň dosiahla - 6 343 miliónoch USD v 1. štvrťroku 2020 a potom sa zotavila na 1 199 miliónoch USD v 3. štvrťroku 2021. Výrazný pokles v 1. štvrťroku 2020 naznačuje vysokú úroveň volatility finančného trhu v prvých mesiacoch pandémie COVID-19, ktorá ovplyvnila obchodovanie s finančnými derivátmi v Indonézii. Iné investície, tiež vykazujú výkyvy. V 1. štvrťroku 2015 sme sledovali údaj vo výške 93 miliónoch dolárov, v 3. štvrťroku 2015 dosiahly najvyššiu úroveň na 231 miliónoch dolárov a potom počas celého obdobia kolísali medzi kladnými a zápornými hodnotami. Ostatné Investície môžu byť ovplyvnené rôznymi faktormi, ako sú zmeny v obchodných tokoch, činnosti spojené s prijímaním a poskytovaním pôžičiek a pohyby výmenných kurzov.

Údaje celkovo naznačujú, že vývoj finančného účtu Indonézie bol v období rokov 2015 až 2021 charakterizovaný kolísaním a volatilitou. Zatiaľ čo priame investície a portfóliové investície vykazovali celkovo pozitívny rast, finančné deriváty a ostatné investície zaznamenali viac výkyvov. Údaje tiež naznačujú, že vývoj finančného účtu Indonézie počas tohto obdobia mohli ovplyvniť vonkajšie faktory, ako sú globálne ekonomické podmienky, volatilita trhu a zmeny politiky.⁴¹

⁴¹ Current Account Surplus Continues, External Resilience Maintained. Bank of Indonesia. Dostupné na : https://www.bi.go.id/en/publikasi/ruang-media/news-release/Pages/sp_2413422.aspx

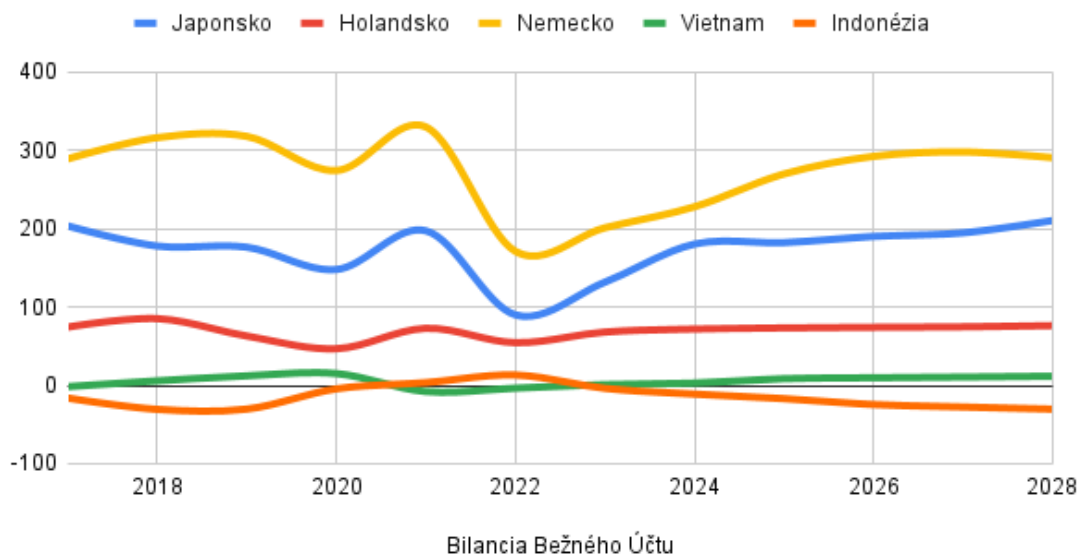
5 Diskusia

Pandémia COVID-19 mala významný vplyv na globálnu ekonomiku vrátane platobnej bilancie krajín po celom svete. Skúmaním rozdielu medzi skutočnou platobnou bilanciou a predpoveďami, ktoré sme urobili v systéme Gretl pre krajiny ako Indonézia, Nemecko, Holandsko, Japonsko a Vietnam, môžeme lepšie pochopiť vplyvy pandémie na ich ekonomiky. Reálne čísla nám poskytujú aktuálne údaje o platobnej bilancii krajiny, zatiaľ čo predpovede vykonané v Gretl ponúkajú odhad toho, aké čísla môžu byť založené na historických trendoch a iných ekonomických ukazovateľoch. Porovnaním týchto dvoch súborov údajov môžeme identifikovať akékoľvek významné nezrovnalosti, ktoré sa mohli vyskytnúť v dôsledku pandémie.

Holandsko ako importná krajina zasiahla pandémie niekoľkými spôsobmi. Znížená hospodárska aktivita viedla k nižšiemu dopytu po dovoze a narušenie globálnych dodávateľských reťazcov sťažilo získanie potrebného tovaru a služieb. Skúmaním rozdielu medzi skutočnou platobnou bilanciou a predikciami môžeme posúdiť rozsah týchto dopadov a ich dôsledky pre ekonomické oživenie krajiny. Platobnú bilanciu Vietnamu podporilo úspešné zvládnutie pandémie, čo krajine umožnilo pokračovať vo vývoze svojich tovarov a služieb. Porovnaním skutočnej platobnej bilancie a predpovedí môžeme posúdiť účinnosť reakcie Vietnamu na pandémiu a odolnosť jeho ekonomiky. Podobne boli pandémiou zasiahnuté aj Nemecko a Japonsko ako hlavné exportné krajiny. Pandémia narušila globálne dodávateľské reťazce, znížila dopyt po exporte a spomalila ekonomickú aktivitu. Na druhej strane, Indonézia bola pandémiou tvrdo zasiahnutá, pričom ekonomická sila krajiny sa v roku 2020 znížila. Platobná bilancia Indonézie bola pravdepodobne ovplyvnená pandémiou, zníženým dopytom po jej vývoze a narušením jej dodávateľských reťazcov. Skúmaním rozdielu medzi skutočnou platobnou bilanciou a predikciami môžeme posúdiť rozsah týchto dopadov a ich dôsledky pre ekonomické oživenie krajiny.

Na záver je potrebné podotknúť, že skúmanie rozdielu medzi skutočnou platobnou bilanciou a predpoveďami Gretl nám môže pomôcť pochopiť vplyv pandémie COVID-19 na ekonomiky krajín. Zameraním sa na konkrétne krajiny, ako je Holandsko, Indonézia, Nemecko, Japonsko a Vietnam, môžeme získať prehľad o konkrétnych výzvach, ktorým čelia rôzne typy ekonomík, a o účinnosti ich reakcií na pandémiu.

Japonsko, Holandsko, Nemecko, Vietnam and Indonézia

Graf 23. Bilancia bežného účtu 2018-2028.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z MMF

Na základe údajov z Medzinárodného Menového Fondu o bilanciách bežného účtu krajín môžeme vidieť, že v roku 2020 a 2021 sa u niektorých krajín, ako napríklad Japonska a Holandska, vyskytol pokles v bilancii bežného účtu. Ako sme už spomínali v našej práci. Preto musíme preskúmať, či sa tieto krajiny dostali späť na rovnakú úroveň po prepade spôsobenom pandémiou Covid-19.

Začnime s Japonskom. V roku 2020 Japonsko zaznamenalo pokles v bilancii bežného účtu na 148 miliárd dolárov a v roku 2021 sa táto hodnota zvýšila na 197 miliárd dolárov. Ak sa pozrieme na predikciu od Medzinárodného Menového Fondu pre roky 2022 až 2028, vidíme, že predpokladajú postupné zvyšovanie sa hodnoty bilancie bežného účtu. Vzhľadom na tieto údaje môžeme povedať, že Japonsko sa dostalo späť na rovnakú úroveň po prepade v roku 2020 a 2021.

Holandsko v roku 2020 zaznamenalo pokles v bilancii bežného účtu na 47 miliárd dolárov a v roku 2021 sa táto hodnota zvýšila na 73 miliárd dolárov. Podobne ako v prípade Japonska, aj Holandsko predpokladá postupné zvyšovanie sa hodnoty bilancie bežného účtu podľa predikcie od Medzinárodného Menového Fondu pre roky 2022 až 2028. Na základe týchto údajov môžeme povedať, že aj Holandsko sa dostalo späť na rovnakú úroveň po prepade v roku 2020 a 2021.

V prípade Nemecka môžeme vidieť, že v roku 2020 a 2021 sa vyskytol tiež pokles v bilancii bežného účtu. V roku 2020 sa hodnota tejto bilancie znížila na 274 miliárd dolárov a v roku 2021 sa zvýšila na 330 miliárd dolárov. Podobne ako v prípade Japonska a Holandska, aj v prípade Nemecka predpokladá predikcia od Medzinárodného Menového Fondu postupné zvyšovanie hodnoty bilancie bežného účtu pre roky 2022 až 2028. Na základe týchto údajov môžeme povedať, že aj Nemecko sa dostalo späť na rovnakú úroveň po prepade v roku 2020 a 2021.

Vietnam v roku 2020 zaznamenal pokles v bilancii bežného účtu na 15 miliárd dolárov, čo bolo ešte horšie ako predchádzajúci rok, keď mal zápornú hodnotu -8 miliárd dolárov. V roku 2021 sa hodnota bilancie bežného účtu zlepšila na -4 miliardy dolárov. Pre roky 2022 až 2028 predikuje Medzinárodný Menový Fond, že hodnota bilancie bežného účtu.⁴²

⁴² Current account balance, percent of GDP, International Monetary Fund. Dostupné na : https://www.imf.org/external/datamapper/BCA_NGDPD@WEO/FRA/GBR/DEU

Záver

Vplyv pandémie COVID-19 na platobnú bilanciu je témou, ktorá pritiahla značnú pozornosť odbornej verejnosti. V našej práci sme preskúmali, ako pandémia ovplyvnila platobnú bilanciu rôznych krajín a čoho sa krajiny s rôznymi typmi ekonomík (import, export a rozvoj) dokázali vrátiť na úroveň pred pandemiou. Teoretická časť sa zaoberala základnými faktami, a vývojom pandémie COVID-19, jej dopadom na ekonomiku a predikciami OECD a MMF. Skúmala tiež vývoj makroekonomických ukazovateľov, ako sú miera rastu HDP, miera nezamestnanosti a miera inflácie. Analýza a výsledky príspevku sa zameriavajú na rozvoj krajín na základe typu ekonomiky. Importné krajiny ako Holandsko a Japonsko, exportné krajiny ako Nemecko a Vietnam a rozvojové ekonomiky ako Indonézia.

V práci sme zistili, že Holandsko vykázalo relatívne stabilnú výkonnosť z hľadiska svojej platobnej bilancie napriek pandémie COVID-19 a globálnym výzvam. V porovnaní s rokom 2019 síce došlo k poklesu prebytku bežného účtu o 2 %, no stále prekračoval hranicu stanovenú Európskou komisiou. Tento pokles bol spôsobený predovšetkým nižšími tokmi čistých príjmov v súvislosti s priamymi investíciami z iných krajín. Obchodná bilancia za celý rok 2020 však zostala v porovnaní s predchádzajúcim rokom nezmenená. Nižšie zahraničné príjmy a bežné transfery mali vplyv na platobnú bilanciu Holandska. Zisky zo zahraničnej majetkovej účasti vo všetkých štvrtrokoch 2020 prudko klesli, čo viedlo k celkovej hodnote salda na bežnom účte -39 miliárd EUR za rok. Určitú protiváhu predstavovalo nižšie rozdelenie ziskov holandskými investičnými fondmi. V dôsledku pandémie COVID-19 došlo k poklesu tovarových tokov, najvýraznejšie v druhom štvrtroku, po ktorom nasledovalo postupné oživenie. Napriek poklesu prebytku bežného účtu si Holandsko v roku 2020 stále udržalo prebytok 62 miliárd EUR, čo zodpovedá 7,8 % HDP. V porovnaní s rokom 2019 išlo o 2 percentný pokles vo vývoji salda.

V Japonsku pandémia výrazne ovplyvnila platobnú bilanciu. Prebytok bežného účtu sa znížil o 3,3 bilióna JPY, čo je najväčší pokles od svetovej finančnej krízy. Hlavnou príčinou tohto poklesu bol pokles exportu v dôsledku pandémie, čo sa prejavilo v obchodnej bilancii. Pokles bol však čiastočne kompenzovaný poklesom deficitu bilancie prvotných príjmov. Deficit primárnych príjmov Japonska sa zlepšil v dôsledku poklesu výplát dividend zahraničným investorom. Tento trend možno pozorovať aj v iných exportujúcich krajinách ako Nemecko a Vietnam. Napriek poklesu prebytku bežného účtu zostala celková platobná bilancia Japonska v roku 2020 kladná.

Vietnam sa od roku 2016 až do roku 2020 držal obchodného prebytku vo svojej platobnej bilancii. Tovarová bilancia prispela k hospodárskemu rastu krajiny, vytváraním pracovných miest pre domácich obyvateľov, avšak v bilancii služieb bola krajina vždy deficitná. Vplyvom pandémie sa výrazne zmenili bilančné saldá a v roku 2021 prebytok obchodnej bilancie klesol o viac ako 54 %. Bilancia služieb sa prepadla do ešte väčšieho deficitu, čím sa obchodná bilancia Vietnamu premenila z prebytkovej na deficitnú. Saldo bežného účtu dosiahlo svoj vrchol v roku 2020 a potom prudko kleslo v dôsledku pandémie. Prebytok bežného účtu zohral zásadnú úlohu v hospodárskom raste krajiny a pomohol preklenúť priepasť medzi domácimi úsporami a investíciami.

Pandémia COVID-19 mala negatívny vplyv na nemeckú ekonomiku a obchodný prebytok krajiny. Prerušenie svetového obchodu a zhoršenie dopytu po nemeckých výrobkoch malo vplyv na platobnú bilanciu. Zahraničný turizmus a príjmy z tohto odvetvia sa znížili. Napriek týmto výzvam sa nemecká ekonomika rýchlo prispôsobila novým podmienkam a vynaložila opatrenia na minimalizáciu negatívneho vplyvu pandémie. Prebytok bežného účtu sa v druhom štvrtroku výrazne prepadol, ale v druhej polovici roka sa v dôsledku globálneho šoku spôsobeného pandemiou čoskoro obnovil. Nemecká vláda zaviedla opatrenia na podporu firiem a domácností a minimalizáciu hospodárskych strát. Vývoj platobných bilancií a sald Nemecka v dôsledku pandémie COVID-19 ukázal, že nemecká ekonomika je schopná prispôbiť sa novým podmienkam a zachovať si svoju stabilitu.

Indonézia zaznamenávala prebytok v bilancii sekundárnych príjmov počas celého obdobia od roku 2015 do 2021. V prvom štvrtroku 2015 bol prebytok sekundárnych príjmov vo výške 1 428 miliónov dolárov, ktorý sa zvýšil na 1 974 miliónov dolárov v 4. štvrtroku 2019, čo naznačuje pozitívny trend. V prvom a druhom štvrtroku 2021 boli prebytky sekundárnych príjmov 1 432 miliónov dolárov, respektíve 1 465 miliónov dolárov, čo naznačuje pokračujúci prebytok v bilancii sekundárnych príjmov.

Celkové údaje ukazujú, že vývoj finančného účtu Indonézie v období od roku 2015 do 2021 bol charakterizovaný kolísaním a volatilitou. Priame investície a portfóliové investície vykazovali celkovo pozitívny rast, zatiaľ čo finančné deriváty a ostatné investície zaznamenali viac výkyvov. Tento vývoj mohli ovplyvniť vonkajšie faktory, ako sú globálne ekonomické podmienky, volatilita hospodárskeho trhu a zmeny politiky.

Celkovo je obtiažne povedať, ktorý typ hospodárstva bol pandemiou zasiahnutý viac, keďže dovozná aj vývozná ekonomika čelili v období pandémie rovnakým výzvam a

narušeniam. Je však zrejmé, že pandémia zdôraznila prepojenosť globálnej ekonomiky a dôležitosť medzinárodného obchodu pri podpore ekonomického rastu a rozvoja.

Na základe našich poznatkov, je možné konštatovať, že krajiny orientované na dovoz zaznamenali výrazný pokles na bežnom účte najmä počas roku 2020. Relatívne rýchlo sa im však podarilo stabilizovať a dokonca viditeľne zvyšovať prebytok najmä pri Holandsku, kde import a export tovarov značne stúpol. Takisto sme zaznamenali pokles na finančných účtoch, najmä vďaka poklesu ostatných a priamych zahraničných investícií a priamo úmernému rastu portfóliových investícií.

Čo sa týka exportných krajín pri oboch bol zaznamenaný pokles na bežnom účte, ale až v roku 2021, to znamená, rok od vypuknutia pandémie. Pokles bol spôsobený najmä znížením exportom tovarov, ktoré v roku 2020 stúpali najmä kvôli pandemií. V porovnaní s importnými krajinami, bol ale pokles v roku 2021 nižší. Rovnako na finančných účtoch oboch krajín bol pokles spôsobený ostatnými investíciami, ale takisto bol nižší ako pri importných krajinách.

Pri rozvojových krajinách bol v roku 2020 a 2021 paradoxne bežný účet v prebytku, keďže obmedzili import tovarov a klesanie exportu bolo pomerovo nižšie. Tento trend spôsobil v mnohých krajinách rozvoj domáceho priemyslu, či obmedzenie dovozu na vládnej úrovni. Finančné účty zaznamenali veľkú volatilitu, hlavne vďaka obrovskej neistote, ktorá sa pri rozvojových krajinách niekoľkonásobila.

Vo všeobecnosti sa dá povedať, že pandémia najviac zasiahla krajiny s menej stabilnou ekonomickou situáciou. V prípade Indonézie sa to najvýznamnejšie prejavilo na finančnom účte. Importné krajiny boli takisto relatívne výrazne zasiahnuté pandemiou, hlavne vďaka problémom v dodávateľskom reťazci a závislosťou od importu. Exportné krajiny vykazovali volatilitu, najmä rok po pandémie, kedy sa ukázal problém s takzvaným pandemickým dopytom, keďže dopyt po tovaroch z roku 2020 sa výrazne odlišoval od dopytu v roku 2021 a tak export prirodzene klesol a vrátil sa na predpandemické hodnoty. Všeobecne by sa, ale dalo povedať, že pandémia poznačila národné ekonomiky viac z krátkodobého hľadiska sa väčšine ekonomík podarilo vývoj stabilizovať počas roku 2021 a 2022.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie:

- ROZBORILOVÁ, Daria et al. Ekonomia praktikum - Ekonomická teória (1. 2.) : Wolters Kluwer, 2018. 496 s. ISBN 9788081688959.

Internetové zdroje:

- Current account balance, percent of GDP, International Monetary Fund. Dostupné na : https://www.imf.org/external/datamapper/BCA_NGDPD@WEO/FRA/GBR/DEU
- Current Account Surplus Continues, External Resilience Maintained. Bank of Indonesia. Dostupné na : https://www.bi.go.id/en/publikasi/ruang-media/news-release/Pages/sp_2413422.aspx
- Current Account Surplus Continues, External Resilience Maintained. Bank of Indonesia. Dostupné na : https://www.bi.go.id/en/publikasi/ruang-media/news-release/Pages/sp_2413422.aspx
- Special Data Dissemination Standart. BI.GO.DI. Dostupné na <https://www.bi.go.id/en/statistik/sdds/Default.aspx>
- Balance of payment. In Deutsche Bundesbank Eurosystem [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/en/statistics/external-sector/balance-of-payments/balance-of-payments-776588>
- Current Account Balance (% of GDP) - Germany. In The World Bank [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.GD.ZS?locations=DE>
- German Balance of payments in 2020. In Deutsche Bundesbank [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/resource/blob/863792/3aeb0ee8fd49d167c7a3fec048a6f04b/mL/2021-03-zahlungsbilanz-data.pdf>
- German Balance of payments in 2020. In Deutsche Bundesbank [online]. Dostupné na: <https://www.bundesbank.de/resource/blob/863792/3aeb0ee8fd49d167c7a3fec048a6f04b/mL/2021-03-zahlungsbilanz-data.pdf>

- NGUYEN V.H., Thi. Surplus in balance of payments and some policy recommendations for Vietnam. In Vietnam Journal. Dostupné na: <https://vietnamjournal.ru/2618-9453/article/view/105384>
- Vietnam Current Account Balance. In CEICDATA [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/vietnam/current-account-balance>
- NGUYEN V.H., Thi. Surplus in balance of payments and some policy recommendations for Vietnam. In Vietnam Journal. Dostupné na: <https://vietnamjournal.ru/2618-9453/article/view/105384>
- Balance of Payments (Historical Data). In Ministry of Finance. JAPAN [online]. Dostupné na: https://www.mof.go.jp/english/policy/international_policy/reference/balance_of_payments/ebpnet.htm
- Japan Current Account Balance. In CEICDATA [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/japan/current-account-balance#:~:text=Japan%20Current%20Account%20recorded%20a,value%20of%2011.5%20USD%20bn>
- Balance of Payments (Historical Data). In Ministry of Finance. JAPAN [online]. Dostupné na: https://www.mof.go.jp/english/policy/international_policy/reference/balance_of_payments/ebpnet.htm
- Balance of Payments. In DeNederlandscheBank [online]. Dostupné na: <https://www.dnb.nl/en/statistics/dashboards/balance-of-payments/>
- Netherlands Current Account Balance. In CEICDATA.com [online]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/netherlands/current-account-balance>
- Dutch Current Account Surplus fell sharply in 2020. In DeNederlandscheBank [online]. Dostupné na: <https://www.dnb.nl/en/statistical-news/statistical-newsreleases-2021/dutch-current-account-surplus-fell-sharply-in-2020/#:~:text=De%20Nederlandsche%20Bank-External%20income%20balance%20was%20significantly%20lower%20in%202020,2%2C%20net%20primary%20income>
- LEMA, Karen. 'Developing Asia' to shrink for first time in nearly six decades: ADB. In Reuters. 15. 9. 2020. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-adb-economy-idUSKBN26603U>

- PRESS RELEASE. Vietnam's Economy Forecast to Grow by 6.3% in 2023, World Bank report says. In The World Bank. 13. 3. 2023. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/13/vietnam-s-economy-forecast-to-grow-by-6-3-in-2023-world-bank-report-says>
- FRATZSCHER, Marcel. The export world champion. In Oxford Academic. April 2018. 39-53. Dostupné na: <https://academic.oup.com/book/26838/chapter-abstract/195850762?redirectedFrom=fulltext>
- Japan. In The World Factbook 18.4.2022. Dostupné na: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/japan/>
- ROWEN H., Herbert, WINTLE J., Michael. Economy of Netherlands. In Britannica.com 16.8.2022. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Netherlands/Economy>
- EU Tourism Dashboard. In European Commission [online]. Dostupné na: <https://tourism-dashboard.ec.europa.eu/?lng=en&ctx=tourism>
- BARONE, Adam. Demand Shock: Definition, Causes, Impact and Examples. In Investopedia [online]. Investopedia.com, 19.4.2023. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/d/demandshock.asp#:~:text=A%20positive%20demand%20shock%20is,of%20the%20product%20or%20service>
- HICKS, Michael J., FAULK, Dagney, GOLIN, M. and RAUH C. Occupational Exposure to Social Distancing: A Preliminary Analysis using O*NET Data. In Ball State University [online]. Ball State University, 13.3.2020. Dostupné na: <https://projects.cberdata.org/reports/SocialDistanceEffects-20200313.pdf>
- ADAMS-PRASSL, A., BONEVA, T., GOLIN, M. and RAUH C. The Large and Unequal Impact of Covid-19 on Workers. In VOXEU [online]. CEPR, 8.4.2020. Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/large-and-unequal-impact-covid-19-workers>
- MCKIBBIN, Warwick J a ROSHEN, Fernan. The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. In Australian National University [online]. CAMA (Centre for Applied Macroeconomic Analysis, 4.3.2020, s. 45. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3547729
- RIO-CHANONA, Maria. MEALY, Penny. PICHLER, Anton, LAFOND, Francois. et al. Supply and demand shocks in the COVID-19 pandemic: an industry and occupation perspective. In Oxford Review of Economic Policy [online]. Oxford

University Press , 29.08.2020, s. 94-137. Dostupné na:
https://academic.oup.com/oxrep/article/36/Supplement_1/S94/5899019?login=false#207811343

- Current account balance (BoP, current US\$). In worldbank.org [online]. Dostupné na:
<https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD?end=2021&start=1961>
- Inflation, consumer prices (annual %). In worldbank.org [online]. Dostupné na:
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>
- Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate). In worldbank.org [online]. Dostupné na:
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS>
- GDP growth (annual) %. In worldbank.org [online]. Dostupné na:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>
- The world's largest economies. In Worlddata.info [online]. Dostupné na:
<https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>
- JACKSON, James K., NELSON, Rebecca M. et al., Global Economic Effects of COVID-19 .In Congressional Research Service [online]. Washington, 10.11. 2021 s. 36-38 . Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>
- EDOUARD, Mathieu, RITCHIE Hannah, ORTIZ-OSPINA, Esteban et al. A global database of COVID-19 vaccinations[online]. In the Nature Human Behaviour. 947–953 (2021).,18.3. 2021 Dostupné na: <https://www.nature.com/articles/s41562-021-01122-8>
- OLLYKY, J Thomas a CASTRO, Emma et al. Assessing COVID-19 pandemic policies and behaviours and their economic and educational trade-offs across US states from Jan 1, 2020, to July 31, 2022: an observational analysis [online]. In The Lancet. London: The Lancet, Dostupné na:
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)00461-0/fulltext#seccesstitle10](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)00461-0/fulltext#seccesstitle10)
- SENCER J., David. CDC Museum COVID-19 Timeline [online]. In Association with the Smithsonian Institution. Atlanta: CDC Museum, Dostupné na:<https://www.cdc.gov/museum/timeline/covid19.html>